

Fondată: 1998
Anul XIX

ELANUL

Nr. 175
SEPTEMBRIE
2016

REVISTĂ DE CULTURĂ EDITATĂ DE ASOCIAȚIA CULTURALĂ „ACADEMIA RURALĂ ELANUL”
DIN GIURCANI, COMUNA GĂGEȘTI, JUDEȚUL VASLUI

Paul Zarifopol și luciditatea esteticii (Din registrul ideilor gingașe - 1926)

Mircea COLOȘENCO

Paul Zarifopol s-a format în spiritul meticulozității omului de cultură german, al fidelității în argumentare și în emiterea ipotezelor în problemele ce-l preocupau. Dar, ce altădată Lessing în Germania, Zarifopol în România a devenit un fervent admirator al culturii franceze. Și cum trăia într-o perioadă de estetizare a tuturor disciplinelor sociale, indiferent că era vorba de știință sau artă, el n-a putut să se abată de la direcția epocii sale.

Fin cunoscător al literaturii române, absorbit de cunoașterea celei franceze până în cele mai ascunse taine, și fără să neglijeze cultura germană sau rusă, Paul Zarifopol se detașează net de contemporanii săi de după primul război mondial.

Levantin din a treia generație, P. Zarifopol s-a dovedit a fi un patriot din familie prototipurilor lui Radu Comșa și Ștefan Gheorghidiu. Intelectualist în cea mai bună accepție, a căutat să fie trup și suflet celor mai bune năzuințe din cultura noastră.

Colaborează la diferite reviste literare din țară și de peste hotare până în 1916, anul ieșirii țării noastre din neutralitate, când a venit de la Leipzig, unde a locuit cu unele intermitențe încă din timpul studiilor. Dar contribuția sa cea mai substanțială este aceea de după 1920 când începe efervescența literaturii noastre a celor două decenii din perioada interbelică, când izvorul incertitudinilor și al elucidărilor de circumstanță aparține noii vitalități sociale: imperialismul.

- continuare în pagina 10 -

Franța și situația politico- strategică a României în 1915-1916 (2)

dr. Ene-Vasile SPRÎNCENATU

II. Reluarea negocierilor României cu Antanta (martie-august 1915)¹

În fața cererilor presante ale aliaților pentru ca România să intre în acțiune, Brătianu a arătat clar că Tripla Antantă poate acționa și are mijloacele necesare atât la Adriatică, cât și în Asia Mică, pentru a contrabalansa Germania².

Președintele de Consiliu român a făcut apel la mediere franceză în problema teritoriilor care vor trebui încorporate statului român, pentru depășirea divergențelor dintre el și partea rusă. Brătianu arăta că în cea mai mare parte la teritoriile reclamate a ținut cont de principiul majorității etnice, dar adăugă și necesitatea unor limite naturale a frontierei ca excepție de la regulă: Prutul în Bucovina și Dunărea în Banat, chiar dacă existau ruteni în zona Cernăuți și sârbi în Banat³. Guvernul român a considerat util să facă primul pas, iar premierul a declarat reprezentantului englez la București, că el este dispus să intre în acțiune la jumătatea lui mai, dacă cerințele sale vor fi acceptate. Sir Grey a fost repede informat și la fel Sazonov, pe filiera engleză⁴. Paralel cu reluarea negocierilor, guvernul român a trecut la accelerarea preparativelor militare⁵. Guvernul român făcea în acest interval comenzi mari de armament în SUA prin căpitanul Buicliu și în Franța prin colonelul Rudeanu⁶.

1 *Ibidem*, rola 82, f. 2, *Negocierile cu România*, a doua perioadă, martie 1915-august 1915.

2 *Ibidem*, Repere cronologice ale negocierilor pe luna mai: 1 mai Brătianu afla despre acordul dintre Italia și Tripla Antantă; 5 mai Brătianu arăta lui Blondel pretențiile românești; 13 mai, Diamondy ducea lui Sazonov carta cererilor românești; 15 mai Sazonov răspundea cererilor românești; 17 mai P. Cambon lua atitudine asupra răspunsului rus; 18 mai Blondel și Brătianu își precizau poziția față de răspunsul rus; 21 mai Brătianu arăta că, conștientul nu sunt suficiente; 27 mai Sazonov consideră răspunsul lui Brătianu inacceptabil și așteaptă un alt răspuns; 28 mai Brătianu se declară ferm pe poziția luată; 31 mai Blondel cerea ca Rusia să cedeze Cernăuții României, determinând atitudinea favorabilă a acesteia.

3 *Ibidem*.

4 *Ibidem*, f. 62, Telegrama lui Blondel către Ministrul Afacerilor Străine al Franței, București, 21 martie 1915.

5 *Ibidem*, f. 118, Telegrama lui Paléologue către Ministrul Afacerilor Străine al Franței, Delcassé, Petrograd, 27 martie 1915.

6 *Ibidem*, rola 105, f. 129, Telegrama lui Blondel către Ministrul Afacerilor Străine, Delcassé, 28 martie 1915.

- continuare în pagina 5 -

Obiceiuri de SEPTEMBRIE sau RĂPCIUNE

Dan HORGAN

Septembrie lună ce poartă numele generalul roman Septimus sau Răpciune, a șaptea lună din an și prima dintre lunile toamnei, cea mai importantă pentru cei care au trudit pământul, acum fiind culese roadele muncii de peste an, fiind caracterizată printr-o vreme schimbătoare. Aceasta mai este cunoscută ca Vinitel sau Viniceriu, luna vinului când începe culesul și stoarcerea strugurilor pentru vin.

Prima sărbătoare din Răpciune, la 1 septembrie, este Simion Stâlpnicul ce reprezintă un alt stâlp al pământului, care, ca și Iuda, este respectat cu sfințenie. Spre deosebire de sfântul demonic, Simion Stâlpnicul este însă un apărător, un mucenic, prin sacrificiul de sine contribuind astfel la binele universal.

Fiind prima zi a anului nou bisericesc (anul biblic), în această zi se puteau obține informații importante privitoare la starea vremii. Este și ziua în care păsările cerului (cu deosebire vrăbiile) își primesc ofrandele, deoarece este timpul în care se încheie socotelile. Dumnezeu, Împăratul veacurilor, ce a pus vremile și anii întru a sa putere, a așezat spre slava sa și spre folosul omenirii felurite praznice. Poruncă a dat în vechiul așezământ ca să se prăznuiască într-adins luna lui septembrie la-nceputul anului, ca popoarele, îndulcindu-se de rodirile câmpului, cu mai multă dragoste să slujească bunului Dumnezeu.

În părțile Kilichiei este un sat, ce se numește Sisan; într-acela viețuiau părinții acestui cuvios, creștini fiind, Susotion și Marta, cărora le-a dat Dumnezeu pe acest binecuvântat rod, pre care l-au numit Simeon și, după obiceiul creștinesc, prin baia botezului l-au spălat. Deci se creștea pruncul nu întru învățătura cărții, ci în simplitate și în bunătate (...). Iar când prin toate părțile a ieșit pentru dânsul vestea, se adunară la dânsul toți, unii ducându-și la dânsul pe bolnavii lor, iar alții bolnavilor ce zăceau acasă le cerea sănătate, alții de ispite și de necazuri cuprinși fiind, alții de draci munciți. Supărându-se fericitul de o cinstire ca aceea și de neodihnă, și-a aflat un străin chip de scăpare din gâlcevile omenești. Pentru că a gândit să-și zidească un stâlp și pe dânsul să stea, ca așa să nu poată cel ce venea a se atinge de dânsul. Deci a zidit stâlpul și pe dânsul o chiliuță strâmtă, de doi coți, și acolo suindu-se, petrecea în post și în rugăciuni, și-a fost întâiul stâlpnic ce sprijinea cu mâinile pământul să nu cadă.

Și când a murit s-a suit patriarhul cu episcopii pe stâlp, și luând cinstitele moaște, le-au pogorât jos și le-au pus lângă stâlp, plângând tot poporul dar și mulțimea păsărilor, ce zburau împrejurul stâlpului, plângând în felul lor pentru sfârșitul unui luminător ca acesta al lumii... Este serbat de săteni cu credința că el duce pe om de la pământ la cer pe scară. Sf. Simion ține cerul și pământul,

adică stâlpii pământului ce stau pe peștele din mare. De aceea ziua lui se serbează ca zi de mare primejdie.

Se ține pentru rod bogat al ogorului iar când nu e destul de serbat de oameni, produce cutremure ce dărâmă casele de pe temelie și dă vijelii cu fulgere și tunete grozave ca răzbunare. Cine lucrează de ziua lui îl transformă în stâlp de piatră, le înțepenește mâinile și picioarele, îi îmbolnăvesc sau îi șchiopătează.

Sărbătoarea este ținută de către femei, că e rău de boli femeiești și de a nu naște copiii cu malformații.

Se ține pentru foc și contra gândăciilor care supără pe om în băătătură: ploșnițe, purici, gândaci, omizi.

După această zi se începe culesul merele. Dacă viermele din măr a zburat anul are să fie sec, de va fi cu aripi, anul va fi pe jumătate mănos iar de va fi încă fără aripi, va fi bogat, roditor. Acum babele satului meștere în farmece caută în gogoși de stejar tinerelor fete viitorul. În credința populară se crede că dacă se arată după ziua Sf. Simion Stâlpnicul gândăcii roșii, numite văcuțele Domnului, secara și usturoiul vor fi din belșug.

Sf. Simion păzește anul nou bisericesc. Dacă dimineața este ploioasă, așa va fi și primăvara iar dacă va tuna în această zi, toamna va fi lungă. Dacă la amiază e frumos, va fi anul bun iar dacă toată ziua e ploaie sau soare, va fi tot anul ploios sau secetos, toamna e rea și oamenii nu-și pot strânge recoltele.

Nașterea Maicii Domnului, 8 septembrie, prima sărbătoare importantă din cursul Noului An Bisericesc început la data de 1 septembrie, sărbătoare numită în popor Sfânta Mărie Mică, amintește de evenimentul religios al nașterii Născătoarei de Dumnezeu, care s-a petrecut în mod miraculos. Părinții Maicii Domnului, Ioachim, descendent al unui neam împărătesc, și Ana, descendentă din neamul lui David, oameni cu credință în Dumnezeu, trecuți de prima tinerețe, trăiau cu speranța că Dumnezeu le va binecuvânta casa cu un prunc. Pentru că nu aveau copii, părinții ei, erau defăimați și huliți și ironizați de oamenii din comunitatea în care trăiau, lipsa urmașilor fiind considerată un blestem din partea lui Dumnezeu. Mai mult, tradiția spune că Marele Preot de la Templu a refuzat public jertfa lor, numindu-i blestemați, că nu aveau copii. Ioachim se roagă lui Dumnezeu în munți timp de 40 de zile iar femeia lui, stearpă și neroditoare, în grădină, să le dea rod sfânt pântecelui. Ana i-a promis lui Dumnezeu că, dacă acesta le dăruiește copilul mult așteptat, pruncul va fi închinat Tatălui ceresc, să slujească în biserică.

Arhanghelul Gavriil s-a arătat pe rând celor doi soți, spunându-le că rugăciunea lor a fost ascultată. Ioachim a aflat primul despre binecuvântarea dăruită lor de Dumnezeu, după care a fost vestită Ana: „Căci iată vei zămisli și vei naște pe fiica cea binecuvântată ceea

ce a fost mai înainte de naștere fecioară, întru naștere fecioară și după naștere fecioară, și totdeauna fecioară, cu mintea, cu sufletul și cu trupul de-a pururea feciorelnic, prin care se va da mântuire lumii. Și se va numi Maria”.

După unele tradiții populare, Ana ar fi rămas însărcinată mirosind sau sărutând o frunză de păr sau o floare, credință care avea să genereze și sintagma copil din flori pentru nașterea nelegitimă. Pentru a-i mulțumi lui Dumnezeu pentru milostenia pe care le-a arătat-o, de la vârsta de trei ani și până când a împlinit nouă ani, Maria lor a fost dusă la Templu.

În tradiția populară intervalul 7- 9 septembrie este cunoscut sub denumirea de „zilele sacre” sau cercurile Sfintei Mării și care reprezintă hotarul astronomic dintre vară și toamnă. Este ziua în care unele păsări precum rândunelele își pregătesc călătoria spre țările calde, iar găzele și reptilele se retrag în pământ, înspăimântate de vremea tot mai rece. Acesta este semnalul pentru săteni să înceapă semănatul grâului, secarei și orzului, culesul viilor și a altor activități agricole legate de sporul comunității unde se împlinește această datină. Se practică și „bătutul” nucilor, pentru ca recolta lor să fie bogată și în anul viitor. Se jupoaie coajă de pe trunchiul ulmilor, urmând ca fibrele copacului să fie păstrate pentru legarea viței de vie, în primăvară.

Se culeg și ultimele plante și fructe de leac, ce vor fi păstrate în farmacia casei pentru sănătate. După această zi plantele nu mai sunt bune de leac și își pierd puterile tămăduitoare. Totodată vremea începe să se strice, devenind capricioasă și mai răcoroasă, cum se întâmplă în fiecare toamnă lăsată de la Dumnezeu.

Pe 8 septembrie se evita cusutul, mersul cu spatele, tunsul părului, aprinsul focul în vatră și nici să se mănânce ceva gătit la foc, că nu care cumva oamenii să atragă asupra lor ghinionul și boli ce pocește fața. Din ajunul sărbătorii, fata nemăritată poartă în timpul acestei sărbători frunze de năvalnic în sân pentru a se mărita mai repede.

În tradițiile populare românești, din ziua Nașterii Maicii Domnului nu se mai poartă pălărie. De unde și zicala „A trecut Sânta Marie/De-acum se spurcă căinii-n pălărie”. Vor fi puse la păstrare până la Sfântul Gheorghe și în locul lor vor purta căciuli.

Totodată, femeile care vor să nască ușor este bine să se roage Fecioarei Maria și Sfinților Ioachim și Ana, prăznuiți în ziua de 9 septembrie, pentru „dezlegare ușoară a pântecului”.

Credința populară spune că și aceste zile sacre trebuie cinstite prin rugăciune, prin fapte bune și prin împărțirea de ofrande săracilor, pentru ca în familia respectivă să se adune sporul și membrii familiei să fie sănătoși până la viitoarea recoltă.

Există obiceiul de a se aprinde candela la icoana Maicii Domnului, lăsând-o să ardă acolo pe durata întregii sărbători.

14 septembrie, se serbează Ziua Crucii, Crucea Mare, Ziua șarpelui, Cârstovul viilor sau Înălțarea Sfintei Cruci fiind una dintre cele mai vechi și mai importante dintre sărbătorile ortodoxe închinat cinstirii Sfintei Cruci. Ziua Crucii amintește de un moment semnificativ din viața Sfinților Împărați Constantin și

Elena: în ajunul unei lupte împăratul Constantin a avut o viziune: în plină zi, pe cer a apărut o cruce formată din stele, însoțită de inscripția „Prin acest semn vei învinge”! După victorie, împăratul Constantin a trimis-o pe mama sa, Elena, să descopere crucea pe care a pățimit Mântuitorul Hristos. La Ierusalim, aproape de muntele Golgota, împărăteasa Elena descoperă crucea. Patriarhul Macarie a înălțat-o deasupra amvonului în Biserica Învierii din Ierusalim. De atunci, în fiecare an, la 14 septembrie este cinstită Ziua Înălțării Sfintei Cruci.

Conform tradiției bisericești în amintirea evenimentului important, în ajunul sărbătorii Înălțării Sfintei Cruci, după vecernie, se scoate din altar în mijlocul bisericii simbolul Crucii Mântuitorului, împodobită cu tot felul de flori vîzdoage, mentă creastă, calapăr, busuioc, cipruș (lemnul Domnului), săscuțe, măierean, cimbru, ce vor fi sfințite și apoi împărțite creștinilor, pentru a fi folosite în medicina populară.

Situată la polul opus al Alexiilor (17 martie), Ziua Crucii reprezintă momentul când pământul se închide în preajma iernii, luând cu sine insectele, șerpilii, plantele care au fost lăsate la lumină de cu primăvară.

Crucea e arma cea mai puternică a Domnului Hristos și a omului. Prin cruce s-a sfințit, s-a blagoslovit pământul, când diavolul a dus pe Dumnezeu în cele patru părți ale noului pământ, cu gând să-l arunce în apa cea fără sfârșit; prin cruce s-a sfințit carul ce era al diavolului, luându-se acum din stăpânirea lui; prin crucea ferestrei (cerceveaua) s-a sfințit casa, izgonindu-se diavolul dinte-înșă; prin cruce se sfințește în fiecare zi omul, făcându-și semnul ei, și tot crucea ajută la orice împrejurare, când Necuratul și duhurile rele stau să-l primejduiască pe creștin. Când pe om îl apucă o spaimă, scapă numaidecât dacă își aduce aminte în ce zi a săptămânii a fost în anul acela Ziua Crucii.

Această sărbătoare este și un important hotar între anotimpuri. În calendarul creștin-ortodox – Închinarea Sfintei Cruci, (17 martie) și Ziua Crucii de toamnă (14 septembrie) împart anul în două anotimpuri a câte șase luni.

Poporul crede, că pământul „se deschide” pentru reptile, insecte, plante la începutul primăverii, la Ziua Crucii de primăvară și „se închide” în ziua Crucii de toamnă. De la Ziua Crucii până la Alexii toate gângăniile, jigăniile stau ascunse ca într-o ladă prin găuri, văgăuni și alte ascunzișuri. Migrează toate păsările de la noi și vin tocmai primăvara. Șerpilii care i-au mușcat pe oameni nu pot intra în pământ în această zi; pentru acest păcat, pământul nu-i primește. Ei sunt meniți ca să-i omoare omul, pentru ca greșeala făptuită să se șteargă. După Ziua Crucii nimănui nu-i mai este îngăduit să ucidă șerpilii. Ziua Crucii e ziua șarpelui: de aceea nu se taie lemne, ca să nu vină șarpele la casă.

În plan simbolic, Ziua Crucii atrage după sine numeroase interdicții ce vizează consumarea alimentelor marcate cu semnul crucii: mere, nuci, usturoi, castravete, roșii, prune sau pepeni, legume sau fructe al căror miez se aseamănă cu crucea și nici pește (că are cruce în cap), întocmai precum și de Sf. Ioan nu se mănâncă nimic ce are cap.

Ziua Crucii, așa cum se numește sărbătoarea în popor, este cinstită prin post și praznice. Se postește pentru sănătatea familiei, pentru spor și pentru bunăstarea gospodărilor. Creștinii duc la biserică moși. Aceste pomeniri constau din ulcele noi, pline cu apă curată, lapte, miere sau mied (hidromel), fiind împodobite la toartă cu un fir de ață roșie, iar pe deasupra fiind acoperite cu un colac și o lumânare de ceară. Toate aceste ofrande se dau de pomană, în memoria rudelor decedate, săracilor mai ales la casele cu copii. Pe unde nu sunt copii se trimit căni, precum și alte vase mai mari, de care se știe că este nevoie în acea casă. Cei ce duc capătă de asemenea moși.

Ziua crucii este numită în popor și Cârstovul viilor zi în calendarul viticol, când se declanșează culesul viilor. Se mai păstrează, în unele zone, încă obiceiul ca preotul parohiei să sfințească via și butoaiele cu vin, pentru ca și în anul viitor gospodarul să se bucure de o recoltă bogată. La culesul viilor, nu se uita de strugurele lui Dumnezeu: nu se culeg strugurii de pe ultimul butuc al viei, aceștia fiind lăsați ca ofrandă lui Dumnezeu, păsărilor cerului.

Înălțarea Sf. Cruci se ține, căci se va găsi ușor leacul în caz de boală. Cine postește postul Crucii, scapă de boli rele, de friguri iar cine nu ține sărbătoarea se va îmbolnăvi. În tradiția populară se spune că dacă cineva zace de friguri și-l apucă această sărbătoare, boala „se va închide” în trupul lui și frigurile nu-l vor slăbi până la anul viitor. În această zi sfântă, nu se muncește, nu se minte și nici nu se jură strâmb.

După Ziua Crucii nimănui nu-i mai este îngăduit săucidă șerpi. Ziua Crucii e ziua șarpelui: de aceea nu se taie lemne, ca să nu vină șarpele la casă

De Ziua Crucii pământul se închide nu numai pentru vietăți, ci și pentru plante. acum vorbesc toate florile, care și arată părerea lor de rău că de la această sărbătoare prind a se usca. Acele plante care încă își mai păstrează viața se socotesc necurate sau a fi menite altor scopuri decât nevoilor și desfătărilor omenești. Fragi, dacă se vor mai găsi după Ziua Crucii, nu trebuie să fie mâncați, ei fiind sorociți morților. Cu acestea se fac apoi scalde la bolnavi. Dimineața, pe nemâncate, se culeg prune, căci sunt bune de descântat de bubă rea. Tot acum, se adună din păduri și ramurile de alun ramuri ce dețin puteri miraculoase și totodată unelte valoroase pentru fântânării care vor să depisteze izvoarele subterane. Acum se purcede a se „bate nucii” pentru o recoltă bogată în anul viitor.

Se spune în tradiția populară că dacă sunt pomi ce nu au rod, în Ziua Crucii dacă se așează curpeni de pepeni pe el, la anul rodește.

Prognozele meteorologice din vechime pentru Ziua Crucii are din vechime prognoze meteorologice verificate în timp de săteni: când cocorii se pregătesc de plecare este un semn că vremea se răcește. În schimb, cârdul de ciori gălăgioase anunță căderea brumei. Dacă tună în această zi e semn că toamna va fi lungă.

Tot acum este serbată și Ziua Ursului, zi care încheie sărbătorile consacrate acestui animal, marcând pregătirile pentru anotimpul rece. În tradiția populară se spune că de la începutul lunii august ursul nu mai intră în apă și începe să se împerecheze. Această dată vestește

încă odată că vara s-a sfârșit și toamna își intră în drepturi luând cu sine insectele, șerpii, plantele care au fost lăsate la lumină de cu primăvară. În calendarul viticol, acum se declanșează culesul viilor. De asemenea, este ultima ocazie în care se mai pot obține remedii de leac necesare practicilor magice.

Ziua de 23 septembrie marchează Echinocțiul de toamnă, momentul autumnal în care ziua este egală cu noaptea iar soarele va răsări și va apune exact din punctele cardinale est vest.

24 septembrie tradiția populară serbează Teclele sau Teclele Berbecilor zi în care se pornesc sărbătorile de toamnă consacrate lupilor ce vizează păzirea cu mare strășnicie a turmelor de lupii care încep să dea târcoale vie fiind credința că la casa celui care va îndrăzni să lucreze lupii vor veni și vor mânca berbecii și oile

O toamnă frumoasă și îmbelșugată urez tuturor cititorilor!

Bibliografie:

- Adrian Fochi - Datini și eresuri populare de la sfârșitul secolului al XIX-lea, Editura Minerva, București, 1976.
- Arthur Gorovei. - „Credinți și superstiții ale poporului român” Editura, Grai și Suflet - Cultură Națională, București, 1995.
- Antoaneta Olteanu - „Calendarele poporului român”, Editura Paideia 2001.
- Elena Niculița Voronca - „Datinile și credințele poporului român”, Editura Polirom Iași 1998.
- Gh. F. Ciușanu - „Superstițiile poporului român” Editura Saeculum București 2005.
- Ion Ghinoiu - „Obiceiuri populare de peste an” Editura Fundației Culturale Române, 1997.
- Ion Ghinoiu - „Panteonul românesc”, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 2001.
- Ion Ghinoiu - „Sărbători și obiceiuri românești”, Editura Elion, București, 2002.
- Ion Taloș - „Gândirea magico-religioasă la români”, Dicționar, Editura Enciclopedică, București, 2001.
- Irina Nicolau - Ghidul Sărbătorilor Românești Editura Humanitas 1998.
- Mihai Pop – Obiceiuri populare românești, Editura Univers, 1999.
- Mircea Eliade - Sacrul și profanul, Editura Humanitas, București, 2002.
- Narcisa Știucă - Sărbătoarea noastră cea de toate zilele, Editura Cartea de Buzunar, 2006.
- Marcel Lapteș - „Timpul și sărbătorile țaranului român”, Editura Corvin, 2009.
- *Romulus Vulcănescu* - „Mitologie Română”, Editura Academiei R.S.R. București, 1985.
- Simion Florea Marian – „Sărbătorile la români” Editura „Grai și Suflet - Cultură Națională”, 2001.
- Tony Brill - „Legende românilor, Editura Grai și suflet – Cultura națională, București, 1994.
- Tudor Pamfile - „Mitologia română”, Editura ALL, București, 1997.
- Tudor Pamfile, „Sărbătorile la români”, Editura Saeculum I.O., București 1997.
- Valer Butură, Enciclopedie de etnobotanică românească, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979.
- Viețile Sfinților, Editura Episcopiei Romanului și Hușilor 1998.

Franța și situația politico-strategică a României în 1915-1916 (2)

- urmare din pagina 1 -

La 29 martie guvernul român își preciza clar poziția prin ministrul său la Londra, ministru care arăta disponibilitatea României de a se alătura Antantei și adăuga că nu va fi pregătită să intervină militar înainte de 1 mai stil vechi⁷.

Interesul Franței pentru a lărgi alianța nu era împărtășit cu același entuziasm de Marea Britanie, care nu suporta rigorile unui război pe propriul teritoriu, și nici de Rusia, a cărei conducători aveau credința oarbă că oricum ei vor câștiga războiul și atunci de ce să te mai încurci cu acorduri și cu aliați incozi.

Negocierile cu România aveau două puncte critice esențiale, Bucovina și Banatul, cel de-al doilea și mai dificil datorită sprijinului britanic pentru pretențiile sârbești⁸. Având în vedere că din diverse motive, la București, Guvernul român nu prea putea păstra secretele politicii sale, opoziția, simțind oarecum apropierea acțiunii se grăbea prin Mari Adunări să-și arate meritele sale pentru orientarea politicii externe românești. Președintele de Consiliu român a reușit să se ridice la înălțimea misiunii sale istorice, meritându-și caracterizarea făcută de istoricul Albert Pignaud: „A arătat aliaților o abilitate superioară păstrând bunele relații cu ei prin promisiuni fără acorduri precise, limitându-se la a se proclama aliatul lor moral, în condițiile când era presat tenace de a intra efectiv în luptă. A reușit astfel să-i aducă să aibă îndoieli asupra proiectelor sale adevărate și reușind să-și păstreze întreaga libertate de acțiune⁹. Între timp guvernul acționa pentru întărirea capacităților militare și pentru mobilizarea discretă a cât mai multor rezerviști¹⁰.

După lovitura de la Przemysł și descinderea rușilor în Carpați, presiunile asupra guvernului s-au întesit, mai ales cele de ordin intern. Guvernul român grăbește aprovizionările militare, sunt comandate conserve, sunt făcute mobilizări și au fost oprite exporturile către Austro-Ungaria¹¹. Aceste informații îl făceau pe Poklewski să creadă că Brătianu avea gata

mobilizarea și se pregătește să obțină semnătura regelui pe decretul de mobilizare¹².

Diplomația franceză, și mai cu seamă, Blondel, care era un bun cunoscător al sentimentelor antirussești ale multor oameni politici români, se temeau de consecințele grave la București aduse de reticențele rusești, putând pune chiar în pericol participarea României la război¹³. Blondel nu înțelegea logica Rusiei, care prefera sacrificarea trupelor sale, prelungirea războiului, decât cedarea asupra unor probleme minore asupra României. Mai mult, reprezentantul Rusiei la București își permitea să formuleze la modul oficial considerații personale precum: „România a întârziat să acționeze și nu trebuie să se arate exigentă pentru că ne putem dispensa de ea¹⁴. Se pare că ministrul francez era bine informat despre intențiile Rusiei, deoarece în aceeași zi, Sazonov, în cunoștință despre negocierile italienilor de la Londra, telegrafia ambasadorilor ruși de la Paris și Londra, considerând că situația geografică a Italiei este în legătură directă cu interesele puterilor occidentale, dar în cazul României, „Rusia este direct interesată, iar Sazonov considera că negocierile cu această țară trebuiau să se poarte la Petrograd¹⁵.

Diplomația română acționa și ea între timp. La 24 aprilie Lahovary, ministrul de la Paris, cerea o audiență la președintele Republicii franceze pentru a expune cu titlul personal că guvernul de la București nu putea risca afirmații directe și tranșante. Cu privire la condițiile în care România ar putea lua parte la război în același timp cu Italia, Lahovary declara că știa de la dl. Titoni că intrarea acesteia în război era apropiată, și de la colonelul Rudeanu că România se pregătește și ea de acțiune împreună cu Italia sau mai devreme¹⁶. Era clar că guvernul român nu avea încredere în promisiunile și nici în iscălitura Rusiei. La 25 aprilie ministrul român la Petrograd pleca pentru a-și relua postul. El nu dispunea de precizări privind data intrării în război, însă avea dispoziții și instrucțiuni să înceapă negocierile privind frontierele¹⁷. Sazonov era de acord cu acceptarea cererilor lui Brătianu, dar nu în întregime, spre a nu risca o umilință pentru Rusia¹⁸.

Deși Antanta își dorea intrarea simultană a României și Italiei în război, Marile Puteri, având interese divergente, a optat pentru tratative separate: la Londra pentru Italia și la Petrograd pentru România. Această separare s-a datorat în special pretențiilor Rusiei care încă păstra aparențele unei mari puteri militare la momentul aprilie 1915.

Marea Britanie a preferat să lase în seama Franței protejarea intereselor românești, nefiind interesată să se implice mai mult. Așadar negocierile s-au redeschis la Petrograd prin reîntoarcerea ministrului român Diamandy, care primise instrucțiuni precise cu privire la frontierele care

7 *Ibidem*, f. 35, 36, 37. f. 36 Ministrul de război român comanda în Franța 10000 țevi de pușcă și 5000 de carabine pentru repararea armelor, răspunsul era că nu se putea înainte de luna mai. f. 37 Se cerea fabricarea în Franța a 100.000 detonatoare pentru obuze de 75 indicându-se Corporația Schneider & Cie, Guvernul francez fiind dispus ca acestea să fie făcute de un industriaș care nu era ocupat cu comenzi de ale sale.

8 *Idem*, Rola 140, f. 134, Telegrama lui P. Margerie, Paris, 6 aprilie către Ministrul francez la Atena, Nisch, București și Petrograd. Era vorba de posibila dinamică a podurilor de la Davidova și Udova.

9 Al. Marghiloman, *op. cit.* p. 453.

10 A.N.I.C., Fond Microfilme Franța, rola 87, f. 130, Telegrama lui Blondel, 12 aprilie 1915, către Ministrul Afacerilor Străine, Delcassé. Erau date informații precise despre formațiunile de linia I; cinci Corpuri de armată, 6 brigăzi de infanterie și două regimente de vânători de câte două batalioane fiecare. Cele cinci corpuri numărau 200 batalioane și cinci divizii de rezervă, fiecare cu unul sau două batalioane de pușcași. Artileria dispunea de piese de model francez noi, câte 9 bucăți de 75 mm pe corp de armată, 20 de obuziere ușoare și 20 grele și câte 16 piese de munte cu tir rapid de 75mm. pentru unitățile de rezervă erau folosite piese de artilerie de model german vechi, 60 piese Krupp lungi, 105 mm, 40 obuziere, 120mm. Cavaleria nu avea schimbări importante, rămăneau 22 de regimente, 2 divizii cu 24 de tunuri cu tragere rapidă.

11 *Ibidem*, f.133, Telegrama lui Blondel, 15 aprilie către Ministrul Afacerilor Străine, Delcassé.

12 *Ibidem*, f. 143, Telegrama atașatului militar francez la Nisch, Le-baut, 22 aprilie către Ministrul Afacerilor Străine, Delcassé.

13 *Ibidem*, rola 87, f. 141, Telegrama lui Blondel, 23 aprilie către Ministrul Afacerilor Străine, Delcassé.

14 *Ibidem*, f. 132, Telegrama lui Blondel, 23 aprilie către Ministrul Afacerilor Străine, Delcassé.

15 *Ibidem*, f. 133.

16 *Ibidem*, f. 134.

17 *Ibidem*, f. 135.

18 *Ibidem*, f. 136, Telegrama lui Blondel, 26 aprilie către Ministrul Afacerilor Străine, Delcassé.

trebuie să le ceară guvernului rus. Sazonov a considerat că de fapt ministrul român a fost trimis cu un ultimatum și că maniera era jignitoare. A preferat să răspundă politicos și să-și afirme punctul lui de vedere, și anume că este dispus să negocieze aceste cereri în baza principiilor invocate mai ales de guvernul român (majoritate etnică, tradiție istorică). În Transilvania guvernul român dorea Tisa ca limită vestică și de Nord, și în Sud-Vest, Banatul Timișoarei, iar guvernul rus considera că „Banatul trebuie dat Serbiei pentru a-i asigura protejarea Belgradului”. Divergențe erau înregistrate și asupra Bucovinei unde guvernul român declara Prutul ca frontieră, iar Rusia invoca clauza expresă a acordului din 29 septembrie/1 octombrie conform căruia partajul Bucovinei urma să fie făcut pe baza majorității etnice¹⁹. Dincolo de aceste puncte divergente, Sazonov și-a menținut în general, o atitudine bună față de guvernul român. Între timp, guvernul italian, care nu-și ținuase din motive subiective, promisiunile din acordul cu România și a preferat să trateze singur la Londra, încerca o timidă acțiune diplomatică prin Titoni. Acesta trimitea mesaje la Paris pentru a sublinia importanța directă și indirectă a intrării în acțiune a României, pentru scurtarea războiului²⁰. Între Italia și România s-a semnat un acord diplomatic la 23 septembrie 1914, prin care cele două părți se angajau să nu părăsească starea de neutralitate fără a se anunța una pe cealaltă în timp de opt zile. La 6 februarie 1915, printr-un nou acord, se stabilea alianța celor două, în cazul în care una dintre ele era atacată, teama de represalii germane fiind vectorul acestui acord. În virtutea acestui acord, regele Ferdinand declara lui Czernin la 18 martie 1915 că „el se vede obligat să urmeze Italia, aliata sa, în cazul în care această țară ar intra în război contra Austro-Ungariei”²¹. Tisza lua poziție și în urma informațiilor despre tratativele pe care România le începuse la Petrograd. Declarațiile regelui și ale lui Brătianu, cum că vor urma Italia prin natura jocului Marilor Puteri aveau să-i pună într-o poziție jenantă. Guvernul italian, în fața obținerii tuturor celor cerute de Antanta, nu s-a jenat să se debaraseze de acordul cu România, pe care-l considera acum vag. Situația creată pentru România era una dificilă și a fost depășită conjunctural, în afară de Tisza, foarte temător când era vorba de români, greii politici de la Berlin și Viena aveau alte preocupări și au preferat să ignore discuțiile entuziaste. Budapesta se aștepta la un atac românesc, dar Germania, care avea un foarte bun serviciu de informații la București, nu avea pe moment mari motive de neliniște. Situația părea dificilă pentru România deoarece cererile sale nu și-au găsit

sprijin suficient printre diplomații puterilor Occidentale²². Se considera că România nu are dreptul la un asemenea ton mai ales în fața Marilor Puteri²³.

Deși negocierile la Petrograd nu erau oficial începute, deoarece Diamandy nu reușise să-și expună cererile lui Sazonov, care absentă din capitală, acestea odată expuse lui Paleologue au devenit repede cunoscute²⁴.

La 2 mai Brătianu declara față de ministrul francez la București că se menține ferm pe poziție și a adăugat că, în caz de refuz, va cere regelui să-i desemneze un succesor. Așadar Brătianu își cunoștea bine atuurile și părea să se lase impresionat de eventualele manevre ale Petrogradului. La 3 mai 1915 începeau oficial tratativele diplomatice dintre Rusia și România. Diamandy i-a indicat lui Sazonov următoarele achiziții teritoriale pe care le reclama România în schimbul intrării în acțiune contra Austriei: Bucovina până la Prut, Transilvania și Banatul până la Tisa, o parte a Ungariei pornind de la Seghedin, confluența cu Tisa și urmând Carpații până în Bucovina. Sazonov și-a menținut tonul calm, dar a arătat că asemenea pretenții sunt inadmisibile, căci Rusia nu poate consimți la plasarea sub dominația României a populației ruse din Bucovina și Ungro-Rusia și nici să admită ca România să se instaleze la porțile Belgradului, putând deveni pentru capitala sârbă o amenințare la fel de rea ca Austria²⁵. Brătianu își menținea ferm poziția și nu dorea să lase loc de discuții, atitudinea sa având ca motivație prelungirea neutralității²⁶. La 5 mai Brătianu primea o telegramă de la dl. Lahovary care-i oferă și informații despre întrevederea sa cu președintele Republicii Franceze pe subiectul cererilor românești, iar Brătianu declara lui Blondel: „noi am fost mereu dispuși să ne alăturăm Triplei Antante. Acum momentul a venit, dar eu vreau să știu sigur la ce să mă aștept după victoria la care voi contribui. Eu am dat instrucțiuni precise pentru ca ministrul nostru la Petrograd să prezinte dezideratele noastre. Noi cerem frontiere naturale în toate punctele unde noi putem să le reclamăm, fără susceptibilități naționale. În Bucovina vrem Prutul, noi lăsăm mulți români între Prut și Nistru, în număr egal, dacă nu mai mare decât al rutenilor din Bucovina”²⁷.

Între timp, diplomația britanică căuta să modereze acțiunea lui Brătianu. În dimineața zilei de 6 mai, Sir. Barclay a mers la Brătianu în acest scop. Președintele de Consiliu i-a expus aceleași argumente pe care l-a oferit și ministrului francez și a arătat că el acordă o mare importanță cererilor sale. După întrevedere Barclay este convins să se dea satisfacție României privind frontiera de la Prut, dar își păstra reticențele privind frontierele pe Tisa și-n Banat. Ministrul francez și cel englez la București considerau că România trebuia să manifeste suplețe și să cedeze în fața Serbiei un teritoriu pentru protejarea Belgradului²⁸. Dublul eșec al rușilor din regiunea Riga și din Galiția ar fi trebuit să-i facă mai flexibili față de cererile românești²⁹. Între timp Franța a acționat energic prin

19 *Ibidem*, f. 142, Telegrama lui Barrere, Roma, 28 aprilie 1915 către Ministrul Afacerilor Străine, Delcassé.

20 *Ibidem*, f. 143, Telegrama lui Paléologue, Petrograd, 28 aprilie 1915 către Ministrul Afacerilor Străine, Delcassé.

21 *Documents Diplomatiques concernant les rapports entre l'Autriche-Hongrie et l'Italie*, Viena 1915, p. 200-201. Salandra viza în-regimentarea Italiei la alianța care era dispusă să acorde mai mult țării sale. Italia cerea Antantei: Trento, Triest, Valona, I-La Saseno, litoralul Dalmatic cu toate insulele, colonii în Africa, transformarea Albaniei în principat autonom sub influență italiană, un împrumut din partea Angliei de 50 milioane lire sterline. Mai cereau încheierea unei convenții militare în care să se scrie obligația ca Rusia să nu-și slăbească presiunea militară în Galiția, iar flota franco-engleză în Mediterana să o ajute pe cea italiană în luptă cu flota austriacă. Germania, pentru a împiedica aderarea Italiei la Antantă l-a trimis în misiune la Roma pe von Bülow. Sonino a repetat lui Bülow cererile Guvernului italian, adăugând că Antanta a fost de acord să recunoască drepturile Italiei asupra tuturor teritoriilor locuite de italieni din Austro-Ungaria și, în consecință, Germania trebuia să facă propuneri concrete, un minim, reprezentându-l regiunea Trento. Antanta a satisfăcut pretențiile Italiei și a determinat-o să semneze la 26 aprilie 1915, la Londra un tratat prin care se obliga să înceapă peste o lună războiul cu foștii aliați. Italia declara la 23 mai război doar Austro-Ungariei.

22 E. Tisza, *Lettres de guerre (1914-1916)*, Paris, 1916, p. 152-153.

23 A.N.I.C., Rola 87 d, f. 151, Telegrama lui Paléologue, 1 mai 1915 către Ministrul Afacerilor Străine, Delcassé.

24 *Ibidem*, f. 152, Telegrama lui Paléologue, 1 mai 1915 către Ministrul Afacerilor Străine, Delcassé.

25 *Ibidem*, f. 157, Telegrama lui Paléologue, 4 mai 1915 către Ministrul Afacerilor Străine, Delcassé.

26 *Ibidem*, Rola 87, f. 144, Telegrama lui Blondel, București, 1 mai către Ministrul Afacerilor Străine, Delcassé.

27 Rola 87, f. 173, Telegrama lui Blondel, București, 5 mai către Ministrul Afacerilor Străine, Delcassé.

28 *Ibidem*, f. 178, Telegrama lui Barrere, Roma, 5 mai către Ministrul Afacerilor Străine, Delcassé.

29 *Ibidem*, f. 181, Telegrama lui Paléologue, 7 mai 1915 către Ministrul Afacerilor Străine, Delcassé.

Legăția de la București pentru a-l convinge pe Președintele de Consiliu și pe membrii guvernului spre moderație³⁰.

Brătianu se arăta ferm convins să nu renunțe la cererile sale câtuși de puțin și declara lui Blondel pe 11 mai: „Din primele negocieri din septembrie 1914 cu ministrul Rusiei la București, eu am emis părerea că dacă România ar intra în acțiune contra Austro-Ungariei, trebuie să i se acorde în caz de victorie teritoriile Dublei Monarhii locuite de români. Aceștia sunt termenii de care m-am servit constant, ori în această sintagmă sunt cuprinse și Banatul de Timișoara. Noi am vorbit atunci și despre Prut, pe care noi l-am reclamat, dar colegul dumneavoastră mi-a spus că pentru neutralitate este cam mult.” Iată cam aceasta ar fi substanța acordului din septembrie 1914³¹. Brătianu făcea declarații clare exprimându-și poziția, iar în politica internă grăbea măsurile de pregătire militară³². La Petrograd lucrurile evoluau aparent în favoarea României³³. Brătianu era ferm convins că, în cazul unui răspuns negativ al Petrogradului, va obține concursul opiniei publice care îi va aproba atitudinea de expectativă, care la momentul respectiv era foarte păguboasă pentru Antanta. Brătianu declara ferm lui Delcassé, atât prin Blondel, cât și prin Lahovary: „eu nu consimt ca sârbii să pună piciorul pe malul stâng al Dunării... În ceea ce privește Prutul, eu insist pentru a-l avea hotărât în scopul uitării trecutului”³⁴. Bucureștii au trimis harta teritoriilor solicitate pe care ministrul Diamandy a înmănat-o lui Sazonov. Ministrul afacerilor străine rus l-a întrebat pe ambasadorul român dacă harta reprezenta o bază pentru negocieri sau un ultimatum. De fapt Sazonov știa că Diamandy ceruse instrucțiuni pentru eventualele negocieri, dar că Brătianu a refuzat să-i trimită așa ceva. În consecință, ministrul rus al afacerilor străine voia un răspuns oficial care să confirme lipsa de disponibilitate la negocieri a guvernului român și care să-i justifice atitudinea în fața Alianțelor Occidentale. Diamandy a răspuns la întrebare precizând că nu are instrucțiuni pentru negocieri. Era răspunsul pe care-l aștepta Sazonov. La momentul respectiv, el nu dorea, ca de altfel întreg guvern imperial rus, un acord precis cu România care putea bara calea viselor rusești, de aceea se căutau mai degrabă justificări pentru eșecul tratatelor. Sazonov a examinat harta fugitiv și și-a reînnoit oferta sa binevoitoare de a negocia cererile românești³⁵. Depășirea impasului în care au intrat negocierile româno-ruse nu se putea face decât printr-o inițiativă a Rusiei de a se arăta mai puțin intransigentă, iar propunerile lui Sazonov trebuiau să urmărească furnizarea unei baze de negocieri corectă, și nu să arunce responsabilitatea eșecului la București.

Ministrul rus la București, avertiza propriul guvern că intransigența va putea aduce chiar renunțarea Bucureștiiului la negocieri. „În urma unor îndemnuri venite dinspre Paris, spre conciliere, Petrogradul s-a arătat mai dispus față de cerințele românești. Guvernul român mai reclama încheierea unei Convenții militare precise, care să desemneze clar rolul armatei române. Guvernul rus a formulat la 15 mai nota care urma să fie remisă guvernului de la București, care dincolo de fraze protocolare și un limbaj politic, ascundea reticențe majore

ale guvernului imperial față de cerințele românești³⁶. Nota preciza limitele teritoriale ale posibilelor anexiuni românești pe care era dispusă să le consimtă Rusia. Din Bucovina, României urma să îi revină sudul cu populația majoritar românească stabilită pe o linie la nord de Cadic și Suceava, urmându-se cursul acestui râu până la Sipot, de unde ar continua în linie dreaptă până la frontiera actuală a Transilvaniei cu linia de nord, cuprinzând Baia, apoi atingând Someșul până aproape în nord-est de Tisa-Validejak și lungindu-se până la Nemeny³⁷. Puterile occidentale și-au dat formal acordul asupra notei ce urma ca Sazonov să o prezinte României ca venind din partea Antantei³⁸. Intransigența lui Brătianu părea că a iritat și Londra nu numai Petrogradul, însă se aștepta reacția Parisului, hotărârea era menținută de a nu marșa, oricât de mari urmau să fie presiunile Antantei. În opinia guvernului, România nu putea intra în război cu perspectiva de a se vedea la nord și la sud barată de populații slave, iar populațiile slave să-i domine pe o parte a românilor care speră să scape de jugul unguresc. România nu putea ceda în problema Banatului de Timișoara, care, contrar la tot ceea ce afirmau rușii și englezii, era populat majoritar de români, iar populația sârbă era minoritară, aproximativ 200.000. Guvernul român era dispus să nu aibă pretenții la teritoriile din fața Belgradului, dar nu putea capătul ca nici un preț în ceea ce privea linia Baziaș-Timișoara³⁹.

Puterile Occidentale își exprimau totuși mirarea pentru cât de bine stăpânea Brătianu situația de la București, iar presa a aflat despre negocieri ceea ce a vrut să-i transmită premierul. Ministrul Rusiei l-a informat în rezumat pe Blondel despre conținutul notei înaintată Bucureștiiului de către Guvernul său. Reacția ministrului francez, foarte bun cunoscător al mediului politic de la București a fost imediată: „injustificabila intransigență a guvernului rus va provoca aproape sigur abținerea României, iar, când Brătianu va explica motivele abținerii”⁴⁰. Impasul acestor tratative va fi prezentat de Germania ca un mare succes⁴¹.

Ministrul Rusiei a remis la 18 mai Președintelui de Consiliu român, nota lui Sazonov, iar acesta, după ce a citit-o s-a declarat stupefiat, neașteptându-se la o asemenea reacție; apoi și-a reluat tonul ironic declarând: „Intransigența rusă provine din teama ca România să nu devină atât de mare încât să separe Rusia de Serbia”. El a dat Ministrului Rusiei un singur răspuns: „mi-ar plăcea mult să lupt alături de voi”⁴². Sazonov a arătat că această conciliere ar fi fost posibilă dacă Ministrul României ar fi abandonat tonul arogant pe care și l-a luat în cursul negocierilor, afirmând: „nu este momentul pentru Rusia de a avea gura mare”, ceea ce nu este altceva decât o gafă de etică profesională, „Rusia nu-și va abandona ținuta sa de mare putere, doar pentru că armatele sale au suferit un eșec”. Mai mult, Sazonov explică șocul țarului și al Marelui Duce Nicolae față de maniera lui Brătianu și Diamandy de a trata cu Rusia⁴³. Se dorea intrarea simultană în linie a armatei italiene și române, sporirea impactului de șoc

30 *Ibidem*.

31 *Ibidem*, f. 193, Telegrama lui Paléologue, Petrograd, 10 mai 1915 către Ministrul Afacerilor Străine, Delcassé.

32 *Ibidem*, f. 194, Telegrama lui Blondel, București, 11 mai către Ministrul Afacerilor Străine, Delcassé.

33 *Ibidem*, rola 87, f. 146, Telegrama lui Blondel, București, 11 mai către Ministrul Afacerilor Străine, Delcassé.

34 *Ibidem*, Rola 87, f. 195, Telegrama lui Paléologue, Petrograd, 11 mai 1915 către Ministrul Afacerilor Străine, Delcassé.

35 *Ibidem*, f. 196, Telegrama lui Blondel, București, 12 mai către Ministrul Afacerilor Străine, Delcassé.

36 *Ibidem*, f. 202, Ministrul Afacerilor Străine, Delcassé, Paris, 14 mai 1915, către ambasadorul francez la Petrograd.

37 *Ibidem*, f. 203, Telegrama lui Paléologue, Petrograd, 15 mai 1915 către Ministrul Afacerilor Străine, Delcassé.

38 *Ibidem*, f. 216, Telegrama lui Paléologue, Petrograd, 17 mai 1915 către Ministrul Afacerilor Străine, Delcassé.

39 *Ibidem*, f. 215, Telegrama lui P. Cambon, Londra, 17 mai către Ministrul Afacerilor Străine, Delcassé.

40 *Ibidem*, f. 221, Telegrama lui Blondel, București, 18 mai către Ministrul Afacerilor Străine, Delcassé.

41 *Ibidem*, f. 223, Telegrama lui Blondel, București, 18 mai către Ministrul Afacerilor Străine, Delcassé.

42 *Ibidem*, f. 228, Telegrama lui Paléologue, Petrograd, 18 mai 1915 către Ministrul Afacerilor Străine, Delcassé.

43 *Ibidem*, f. 228, Telegrama lui Paléologue, Petrograd, 18 mai 1915 către Ministrul Afacerilor Străine, Delcassé.

asupra Austro-Germaniei, care realizaseră mari concentrări de forțe în răsărit. Partea italiană considera prin marchizul Carlotti, că simultaneitatea va dubla valoarea intervenției⁴⁴. La noile intervenții ale Aliatilor occidentali, Sazonov s-a arătat cooperant susținând că este pregătit pentru concesiile pe Siret și în Torontal în schimbul cooperării imediate a armatei române⁴⁵. În fața acestei situații Parisul și Roma sperau ca guvernul român să fie conciliant cu oferta lui Sazonov. La Londra, însă, nu exista atât de multă dispoziție față de pretențiile românești. Se considera că acordul româno-rus de la 1 octombrie 1914 putea fi un atu forte pentru Sazonov, deoarece guvernul rus nu se angajase să pună România în posesia teritoriilor austro-ungare locuite de români; acordul sus-menționat se mărginea la recunoașterea anexărilor dacă România urma să le facă, iar acestea nu se puteau realiza decât printr-o intervenție militară contra Austriei.⁴⁶ Guvernul rus știa acest lucru, dar Sazonov prefera menținerea tonului amical și a atitudinii diplomatice, prezentând Bucureștiului micile concesiile la care era dispusă să consimtă Rusia⁴⁷. Existau așadar diferențe mari între ceea ce cerea guvernul român și era dispus să accepte și ceea ce considera Sazonov ca probând cele mai bune intenții ale sale⁴⁸. Între timp, Bucureștiul își continua pregătirile militare alerte⁴⁹. Brătianu afirma că el este ferm pentru intrarea în război de partea Antantei, „iar dacă am întârziat să mă pronunț a fost pentru completarea efectivelor fără să mă expun reclamațiilor venite de la inamicii voștri, și dacă am lăsat în ultimul moment discuția despre frontierele noastre a fost pentru că eu nu puteam cere precizări fără să ofer o cooperare militară imediată. Eu am formulat cererile pe care le cunoașteți, după ce am reflectat; ele nu vor răspunde doar aspirațiilor naționale ale României, dar și necesităților de a preveni, în cea mai mare măsură, prin frontiere reale și serioase, conflicte ale minorităților asemănătoare celor din Macedonia. Atunci când insist pentru a avea Dunărea ca frontieră între Serbia și noi nu este pentru câțiva kilometri pătrați, cum ne reproșează Rusia, ci pentru a profita de o linie netă de demarcație pe care ne-o dă natura terenului, iar dacă las o populație și un teritoriu sub dependență sârbă, eu risc să favorizez crearea unui centru de agitație slavă, care ar fi un pericol în relațiile dintre state. Pot să am aceleași argumente și pentru Bucovina, frontiera naturală pe Prut ne convine, ea există deja între Rusia și Moldova și este logic ca ea să se continue și în Bucovina. Nu este vorba de o dorință de mărire, ci de securitatea națională la care avem dreptul. Asupra acestor două puncte mă văd forțat să fiu intransigent în revendicările mele și le-am prezentat drept condiții *sine qua non* pentru cooperarea noastră militară și aceasta, deoarece eu am vrut să câștig loial și net, fără a lăsa loc de echivoc. Aș fi dispus să dau Bulgariei Balcicul pentru a facilita acordul acesteia cu Serbia, ceea ce ar permite guvernului sârb să păstreze în Macedonia ceea ce ar abandona în Banat”⁵⁰.

44 *Ibidem*, f. 229, Telegrama lui Paléologue, Petrograd, 19 mai 1915 către Ministrul Afacerilor Străine, Delcassé.

45 *Ibidem*, f. 230, Telegrama lui Paléologue, Petrograd, 19 mai 1915 către Ministrul Afacerilor Străine, Delcassé.

46 *Ibidem*, f. 233, Telegrama lui Paléologue, Petrograd, 19 mai 1915 către Ministrul Afacerilor Străine, Delcassé.

47 *Ibidem*, f. 235, Telegrama lui P. Cambon, Londra, 19 mai către Ministrul Afacerilor Străine, Delcassé.

48 *Ibidem*, f. 236, Telegrama lui Paléologue, Petrograd, 19 mai 1915 către Ministrul Afacerilor Străine, Delcassé

49 *Ibidem*.

50 *Ibidem*, f. 237, Telegrama lui Paléologue, Petrograd, 19 mai 1915 către Ministrul Afacerilor Străine, Delcassé. Nota remisă de de Ministrul României la Petrograd (3 mai 1915) preciza limitele reclamate de România cu Serbia, Ungaria și Rusia “Talwegul Dunării până la confluența Dunării cu Tisa, spre nord, Talwegul Tisei până la hotarul satului Algyo. De acolo frontiera se va dirija spre nord și va face o curbă mică 3 km pe la vest de satul Bekessamson. Limita

Pentru politica Antantei față de România se întrevădeau la acel moment două posibilități: 1) să se ofere României bazele unei înțelegeri pornind de la o mai mare conciliere a Rusiei față de cererile românești și care să conducă la tranzacționarea imediată a intrării în război (ipoteza era dorită de Paris, dar nu era pe placul nici al României și nici al Rusiei, care considera prețul prea mare, iar Brătianu avea mari rețineri pentru o intrare imediată în luptă în condițiile în care armatele ruse înregistrau pe front eșecuri evidente); 2) să se arate României că un refuz urma să atragă ratarea șansei istorice de a dubla teritoriul pentru o pretenție ridicolă de câțiva km pătrați, creându-se presiuni care ar putea determina guvernul să demisioneze și să vină unul mai conciliant⁵¹. Ambele variante nu aveau însă mare valoare practică, iar politica Triplei Antante la București și la Sofia rămânea fără rezultate concrete nereușindu-se sincronizarea cu Italia și efectul de val care să măture puterea militară germană prin crearea a încă două fronturi.

România se afla astfel într-o poziție în care neutralitatea apărea foarte fragilă și greu de păstrat, ambele tabere cunoșteau acest lucru și fiecare încerca cu propriile mijloace să-și asigure concursul României. Antanta a reușit la nivelul lui 1915 să-și mențină față de România o ofertă mai tentantă⁵². Londra a avut o reacție de susținere a Petrogradului, Sir Ed. Grey considera inadmisibil ca o țară precum România să pună atâtea condiții⁵³. Cauza românească a continuat să fie privită cu înțelegere la Paris, oficialii francezi cunoscând din proprie experiență forța terestră a Germaniei. Apărea, astfel, idea la Comandamentul francez că era absolut nevoie să se deschidă un front în Balcani care să preia surplusul de trupe de care puteau dispune austro-germanii, fie pentru lichidarea Serbiei sau pentru reluarea ofensivei în vest. Parisul gândea mai pragmatic, presat fiind de necesitățile de război, și mai puțin în canoanele arhicunoscute privind modul cum trebuia să se comporte o mare putere. Această optică, l-a determinat pe Delcassé să acționeze pe lângă Sazonov, rugându-l să manifeste flexibilitate față de cererile românilor pentru a atrage cât mai repede armata română în conflict. Sazonov și-a arătat dispoziția spre negociere dar, în linii mari, s-a menținut tot pe pozițiile comunicate guvernului român din 14 mai.⁵⁴ Din motive practice, Delcassé își informa reprezentanții de la Roma, Londra și Petrograd asupra capacităților armatei române pentru ca, aceștia folosind respectivele date ca argumente, să poată arăta că prețul cerut de români pentru concursul lor militar nu ar fi chiar atât de mare⁵⁵. În acest sens, Paléologue avea instrucțiuni clare să insiste pe lângă Sazonov și să-i arate importanța foarte mare pe care o avea la acea oră: intrarea în acțiune a României datorită situațiilor din Galiția și Carpați⁵⁶. Situația se complica și datorită dorinței sârbilor de a se instala pe malul drept al Dunării, lucru pe care Brătianu îl considera inacceptabil. Ministrul francez de la București i-a

continua înspre nord până la 3 km de confluența Crișului și trece pe la 6 km de Debreceen pentru a ajunge la 4 km de confluența Tisei cu Someșul, lăsând României satele Vasaros -Nemeny. De la confluența Tisei cu Someșul (lăsând României bazinul Tisei), frontiera era continuă până la culmea separării apelor și până la frontiera dintre Galiția și Ungaria pentru a se confunda cu această frontieră, mai departe ea se îndreaptă spre nord și se contopește cu limita dintre Galiția și Bucovina, până la Prut, care ar separa partea rusă a Bucovinei și parte română a acestei provincii”.

51 *Ibidem*, f. 239, Telegrama lui Blondel, București, 20 mai către Ministrul Afacerilor Străine, Delcassé.

52 *Ibidem*, p. 483.

53 Arh. M.A.E., fond 71/1915, E₂, partea a II-a, vol. 36, f. 404, Telegrama lui Ed. Mavrocordat, Viena, 14 iulie 1915.

54 M. Paléologue, *La Russie des tsars pendant la Grande Guerre*, vol. I, Paris, 1921, p. 313.

55 R. Poincaré, *Au service de la France*, vol. VI, Paris, 1930, p. 89.

56 A.N.I.C., Rola 87, f. 243, Telegrama lui Paléologue, Petrograd, 20 mai 1915 către Ministrul Afacerilor Străine, Delcassé.

explicat lui Brătianu că intransigența sa era considerată de cabinetele aliate ca un pretext pentru inacțiune. Premierul s-a străduit să infirme această idee arătând că pregătirile sale militare continuă, dar fără zgomot. I s-a mai arătat că oricum Rusia a făcut față de România mari concesi, iar răspunsul acestuia a fost ferm: " eu am convingerea că ultimul cuvânt nu este spus. Anglia, Franța și Italia pot convinge Rusia de prețiosul concurs pe care îl poate aduce România și astfel să i se recunoască cererile legitime."⁵⁷. Ministrul francez de la București primea însărcinarea de a arăta lui Brătianu eforturile făcute de Guvernul de la Paris în sprijinul cauzei românești cu speranța că primul ministru român avea să aprecieze „buna noastră voință și să accepte aceste limite care răspund principiului teritorial și etnic de atâtea ori invocat”⁵⁸. Marea Britanie a subscris și ea la punctul de vedere francez și s-au făcut intervenții comune pe lângă Sazonov pentru deblocarea situației⁵⁹. Insistențele franceze au condus așadar la un ton mai conciliant al Petrogradului, dar nu și la disponibilități reale față de cerințele lui Brătianu. Sazonov rămânea în cea mai mare parte la ceea ce propusese la 14 mai. Între timp reprezentanții Triplei Antante la București căutau să convingă cât mai multă lume din mediile politice, de bunele intenții manifestate față de România și că acele condiții propuse de Sazonov satisfăceau aproape în întregime cauza împlinirii idealului național al poporului român⁶⁰. Ambasadorii francez, englez, și italian au dus o adevărată campanie în favoarea aranjamentului propus de Sazonov. Ziarele oficiale ale guvernului român declarau: „România își continuă înarmarea pentru ca la momentul oportun ea să poată revendica drepturile sale istorice și legitime cu armele și la momentul când va fi apreciată la adevărată valoare intervenția armatei române. Acțiunea noastră militară nu poate fi determinată decât pentru a satisface în integralitate revendicările noastre naționale formulate în cadrul negocierilor în curs și asupra cărora nu există nici un pretext de discuții”⁶¹. Guvernul de la București în ciuda stagnării negocierilor politice și-a continuat politica militară⁶². Situația strategică permitea ridicarea prețului colaborării militare a armatei române deoarece se profila tot mai clar „retragerea forțelor ruse din considerente tehnice”, era mai mult o fugă din fața inamicului. Guvernul român se arăta dispus să cedeze Bulgariei linia Dobritch-Balcic pentru a facilita o înțelegere sârbo-bulgară, la aceasta se mai adăuga disponibilitatea Bucureștilui de a nu fortifica zona Banatului din fața Belgradului și la unele renunțări în nordul Transilvaniei. Aceste cesiuni i s-au părut lui Sazonov nesemnificative, considerându-le un mod evaziv de ocolire a proiectului său⁶³.

57 *Ibidem*, f. 245, Notă a Ministrului Afacerilor Străine, 20 mai 1915 semnată P. Margerie către Ambasadorul francez la Roma, Londra, Petrograd. „Estimăm după date trimise de atașatul nostru militar la București puterea combativă a armatei române, după cum urmează: 1) total mobilizabili 830.000 oameni, plus contingentul 1916 neinstruit care mai poate furniza 70.000 oameni; 2) corpuri active 680.000 oameni; 3) efective disponibile să acționeze în afara României 490.000 oameni. Artileria cuprinde 624 tunuri de 75 mm cu tir rapid, 120 obuziere și 103 tunuri de munte”. Statul Major Român avea tendința să mărească efectivele sperând să invadeze teritoriile înținse, de aceea erau formate unități de acoperire cu echipament incomplet sau mai vechi. Tendința de a mări aceste efective se lovea de penuria de puști, cai și atelaje.

58 *Ibidem*, f. 247, Telegrama lui Blondel, București, 20 mai către Ministrul Afacerilor Străine, Delcassé.

59 *Ibidem*, f. 248, Telegrama lui Blondel, București, 21 mai către Ministrul Afacerilor Străine, Delcassé.

60 *Ibidem*, rola 136, f. 136, Telegrama lui Paléologue, 22 mai 1915 către Ministrul Afacerilor Străine, Delcassé.

61 *Ibidem*, rola 87de, f. 256, Paris, 22 mai 1915.

62 *Ibidem*, f. 257, Telegrama lui Blondel, București, 23 mai către Ministrul Afacerilor Străine, Delcassé.

63 *Ibidem*, f. 259, Telegrama lui Blondel, București, 23 mai 1915 către Ministrul Afacerilor Străine, Delcassé.

Propunerile românești înaintate lui Sazonov au fost înaintate și lui Sir Grey. Partea britanică a insistat pe faptul că nu se putea impune unui stat aliat să-și abandoneze teritoriile din fața capitalei. Ministrul francez la București observa cel mai bine degradarea situației: „contrar tuturor eforturilor mele, campania de presă contra Rusiei și Angliei continuă, iar Franța era acuzată că sprijină rezistența lui Sazonov. Blondel concluziona că Marele Duce Nicolae, pe care îl considera stâlpul intransigențelor rusești în situația strategică dată a trupelor sale, ar fi trebuit să manifeste o oarecare larghețe”⁶⁴.

Atât Parisul, cât și Londra și-au exprimat deschis părerea că pot admite cererile României în schimbul colaborării efective a acesteia și nu doar a unei implicări limitată la luarea în posesie a teritoriilor menționate. Brătianu a răspuns deschis insistențelor lui Delcassé: „nu pot subscrie la punctul dumneavoastră de vedere în ceea ce privește aplicarea acestui acord de la 1 octombrie. Acordul a fost încheiat în schimbul neutralității noastre binevoitoare. Grație acestei realizări, Turcia este lipsită astăzi de artilerie și muniție, iar pe deasupra, Serbia continuă să fie aprovizionată prin Rusia. Eu nu pot decât să-mi mențin revendicările mele și să mă declar pregătit să intru în acțiune când veți subscrie la ele”.

Punctul de vedere românesc rămânea și el neschimbat, chiar dacă s-au exercitat tot felul de presiuni. Legațiile Antantei au încercat antrenarea opiniei publice din România, iar Blondel, care era atât de obișnuit să utilizeze acest argument, era nevoit să raporteze: „opinia publică de 10 luni obișnuită cu obscuritatea guvernului nu se mai revoltă. Austro-germanii sunt într-o anumită certitudine a neutralității României și nu au la granița teritoriului român decât câteva batalioane”⁶⁵.

Paralel cu intransigența rusească, Puterile Centrale acționau pragmatic, preferând concurs economic și prelungirea neutralității prin exersarea rusofobiei. La Londra ideile lui Blondel și Brătianu erau cunoscute prin P. Cambon, care considera în nume personal că Rusia putea fi mai conciliantă privind Cernăuțul⁶⁶. Dincolo de presiunile militare la care era supusă, Rusia se considera victorioasă, iar victoria nu o vedea nici foarte îndepărtată, politicienii săi mizând pe uzura în atac a armatei germane și o contraofensivă care să amintească de războiul cu Napoleon. Datele problemei erau însă diferite, armata germană reușise în primul rând o victorie morală, și, cum se va observa, greșeala pătrunderii adânci în Rusia nu avea să fie comisă. În planurile Rusiei privind situația geopolitică de după război nu era loc de o Românie întremată și prea puternică. Așadar era limpede că cel puțin Marele Cartier General rus dorea fie ținerea României în afara alianței pentru a nu-i incomoda planurile seculare spre Constantinopol și unificarea slavilor. Rusia voi să-și lase capete de pod pentru a putea forța România și după război. Brătianu înțeleșese foarte bine optica Rusiei, de aceea prefera neutralitatea cu toate riscurile ei, decât o implicare dezastruoasă militar.

La Petrograd era problema onoarei de Mare Putere. Împăratul a discutat la 30 mai cu Sazonov și a aprobat tonul conciliant, dar ferm al celui din urmă și transmitea mulțumirile sale aliaților occidentali pentru sprijinul acordat⁶⁷. Eșecul apărării clar la Petrograd și se încerca punerea lui pe seama atitudinii României.

- Va urma -

64 *Ibidem*, rola 87b, f. 150, Telegrama lui Blondel, București, 26 mai către Ministrul Afacerilor Străine, Delcassé.

65 *Ibidem*, f. 264, Telegrama lui Blondel, București, 27 mai 1915 către Ministrul Afacerilor Străine, Delcassé.

66 *Ibidem*, f. 267, Paris, 27 mai 1915.

67 *Ibidem*, f. 286, Telegrama lui Blondel, București, 31 mai 1915 către Ministrul Afacerilor Străine, Delcassé.

Paul Zarifopol și luciditatea esteticii (Din registrul ideilor gingașe - 1926)

- urmare din pagina 1 -

Acei care vor reacționa cu putere sunt reprezentanții „vechii gărzi” capitaliste; burghezul de dinaintea Primului Război Mondial nu-l va putea suferi pe parvenitul născut în toiul „luptelor” din spatele tranșeei. Vechea mentalitate mulată perfect pe fețele neofiților, devine indezirabilă pentru cei ce-au purtat-o. Și astfel încep să i se facă corecturi, reduplicări, deduplicări ș.a.m.d. De schimbare nici vorbă. În aer plutește violent ideea că această perioadă este de tranziție și că este nevoie de desemnarea de idealuri noi.

În spiritul acestei cerințe, oamenii cuprinși de zbuțiu și prinși în mrejele optimismului, își caută ideologia propice idealului lor de viață. Alții, dimpotrivă, găsesc o altă dimensiune, potrivnică celei a admiratorilor fanatici, și o susțin de dragul adevărului și în limitele sincerității. Aceștia sunt sfărmătorii de idoli, ființele care nesocotesc treburile consacrate, demonii imperturbabili.

Nu toți au rămas intransigenți unei asemenea poziții, care era de multe ori amenințată de a fi ambiguă. Duplicitatea pare să fie singura acuzație ce li se poate aduce. Dar ei nu fraternizează cu nicio „ideologie”, ei sunt militanți în numele bunului gust, al integrității morale și politice, al prudenței culante în expresie, al lozincii „artă pentru artă” pusă în slujba factorului estetic.

O asemenea profesie de credință a avut-o și Paul Zarifopol.

Eseul, articolul, recenzia sau glosa sa este adresată unui public inițiat. Considerând că factorul estetic nu poate să atragă în discernerea lui decât pe cineva bine intenționat și nu pe un diletant, P. Zarifopol ține să facă precizări în acest sens de câte ori i se ivește ocazia, iar dacă aceasta se lasă așteptată el o caută insistent.

Astfel, subtitlul volumului *Din registrul ideilor gingașe* este semnificativ: *Pagini alese pentru a ține la curent pe tinerii cultivați și serioși*. Și cum „politica, morala și sportul, moravurile, arta, tehnicile sunt materiile obligatorii pentru omul cultivat”¹, sunt idei gingașe, el cere de la acesta să fie la curent cu ultimele noutăți în domeniile enumerate. Admite din acest punct de vedere noutatea ca fiind „una din valorile nediscutabile”² și pe care omul cultivat trebuie să și-o asimileze sau să o respingă după cum îi vrea. Spiritul imitator îl repugnă însă. De aceea conchide la finele prefeței la volumul *Din registrul ideilor gingașe* astfel: „Oamenii care n-au spiritul nervos imitator, nici înțesat de apetituri și vanități particulare se țin în chip firesc departe de grosonoliile modelor intelectuale sau politic-sociale. Singură atenția acestor oameni mă interesează și mi-a călăuzit scrisul”³. Preocupat de a scrie pentru un asemenea public, Paul Zarifopol va căuta să nu-l dezamăgească. Își propune în acest scop instruirea lui, de unde unii l-au văzut moralizator. Alții, pentru că nu i-au pătruns adevăratul înțeles și intenția nobilă a cauzei pentru care luptă i-au zis „jouisneur”⁴. S-au găsit și dintre aceia care s-au exprimat și mai dur „O trăsătură a cugetării d-lui Zarifopol – trăsătură care cade sub simțuri

– este excesul de criticism”⁵. Poate că în portretul făcut **omului cultivat** lipsit de vanități particulare, departe de ceea ce este modă intelectuală sau politic-socială, adversarii lui Paul Zarifopol au văzut transfigurată figura mizantropului. Și, deci, unui mizantrop nu putea să-i placă decât un alt mizantrop. Nici nu se putea o greșală mai gravă.

Împotriva vanităților și a modelor de orice fel ar fi ele s-au ridicat atâția contemporani de-ai săi. Între *momentele* lui Caragiale, *miscellanele* lui Ibrăileanu și *tabletele* lui Arghezi se pot stabili în acest sens corespondențe surprinzătoare. Notele și glosele lui Paul Zarifopol își găsesc locul printre acestea asemenea *cronicii* lui George Călinescu, fostă a *mizantropului* și devenită a *optimistului*. De aceea, fronda lui Zarifopol este numai de aspect, căci nuanța sa este de aceeași calitate ca acelor amintiri mai sus. Pompiliu Constantinescu a remarcat primul acest lucru: „După cum Caragiale a văzut plastic semidoctismul unei anumite păтури sociale, Zarifopol, printr-o operă analoagă, și-a îndreptat satira pe planul abstract al ideilor și atitudinilor, al sentimentelor și gusturilor de artă”⁶. Ba chiar l-a considerat apt de a scrie comedii ca și ilustrul său înaintaș și amic.

Ideea că trebuie să știi pentru cine scrii l-a preocupat pe Zarifopol și în eseurile lui de mai târziu. În „Publicul și arta lui Caragiale” cuprins în paginile volumului său *Artiști și idei literare române*, Buc., 1931, urmărește îndeaproape evoluția cititorului care îl prefera pe Caragiale cu mai multă stăruință la apariția operei acestuia decât la 50 de ani după acest eveniment. Și ajunge la concluzii pe cât de paradoxale pe atât de veridice. Astfel, Zița „stimulată de ambițiile intelectuale ale lui Rică a pătruns prin Alecsandri și Bolintineanu, până la câteva romane franceze”⁷, dar „copiii și mai ales copiele lor n-au mai cunoscut decât literatură străină”⁸. Așadar, P. Zarifopol constată că în loc ca publicul să ajungă la o maturizare a gustului estetic, preferința lui este de natură cosmopolită. În loc să pătrundă sensul artei lui Caragiale publicul cititor preferă literatură străină. Nici nu se putea ca urmașii lui Rică și ai Ziței să-și permită luxul de a citi o operă în care străbunii lor au fost batjocoriți fără milă, dar cu artă!

Din rândurile acestui public ignorant, P. Zarifopol și-alege tipurile sale favorite. Tipologia celor cărora le face portretul e vastă. Pilonii însă sunt trei la număr: 1) **omul politic** sau **tipul politic**, cum își intitulează un eseu scris în genul **fizionomiilor** lui C. Negruzzi, sau M. Kogălniceanu, „este o ființă care, prin calitățile sale naturale și sociale, se afirmă cu deosebire destoinică a pune stăpânire pe bunuri produse prin activitatea specifică altor tipuri umane”⁹; 2) **omul tehnic** care este un creator pasiv față de impulsurile vulgare; și 3) **intelectualul**. Iată cum îi zugrăvește portretul acestuia: „Intelectualul curat se poate numi, cred, numai omul obsedat de inteligență: acela, care, normal și necesar,

opune realității trebuința și capacitatea pură de a înțelege, fără nici un respect pentru orice alte interese pe care viața, cu vigoarea ei indiscretă, le împinge obișnuit pe primul plan al sufletului. Atitudinea aceasta este rară și monstruoasă¹⁰. Și pentru ca acest contur să fie și mai concludent P. Zarifopol alătură și câteva exemple. „Montaigne, La Rochefoucault, Anatole France sunt, printre oamenii vestiți, exemple cât se poate de complete, mi se pare, pentru tipul pe care îl avem în vedere¹¹. Și pentru că spre asemenea idealuri au militat chemații și nechemații, P. Zarifopol ține să adauge ca să prevină un incident nedorit: „Majoritatea speciei noastre pare, într-adevăr, că se compune din imbecili de temperament, dar este bănuială că solicitările practice dezvoltă atât de tare lenea de a gândi, încât capitalul manifest de inteligență s-ar putea să fie mult prea mic față de cel latent¹². O asemenea punere la respect a nechemațiilor nu lasă nicio alternativă favorabilă. E de neconceput lui P. Zarifopol faptul că aceștia pot să facă imprudențe din ignoranță și să creadă că arta este un divertisment, o divagație în timpul liber. O asemenea „estetică” devine insolentă pentru el, un intelectual puritan, un critic acerb care nu admite „neînțelegeri inocente între public și artiști¹³. De aceea observația sa este brutală și irevocabilă: „Arta, pentru gelatinoasa gândire comună, este un fel sport și industrie sentimentală, producătoare de obiecte consacrate, nu se știe clar de ce, ca valori ornamentale de care educația și viața negreșit trebuie să țină socoteală¹⁴. Această „gelatinoasă gândire comună” trebuie să știe precis că „artistul este un meșteșugar; obligațiile și prestigiul nu-și pot avea originea nici rațiunea decât în calitățile lui special producătoare de valori estetice¹⁵.”

Părerea aceasta pe care o are Zarifopol despre artă și artist este o idee judicios argumentată, devenită la el un principiu de bază, un far conducător în activitatea ce-a consacrat-o căutării de **valori estetice**. Ceea ce e important e faptul că **valorile estetice sunt valori umane**.

Dându-și seama că factorul estetic se manifestă multilateral și în toate domeniile vieții sociale a omului, Zarifopol l-a surprins și l-a evidențiat în favoarea educației estetice. De aici și permanenta lui grijă de a se adresa tânărului cultivat, cititorului subtil, intelectualului curat. Și cum acțiunea lui de educație estetică contravine cu estetica dogmatic învățată în școli, Zarifopol parcă șterge cu buretele ce-au zis alții și pornește în ridicarea arhitecturii noilor sale principii estetice cu metoda *tabula rasa*.

O metodă similară pare să fi avut și E. Lovinescu. Dar ceea ce îi desparte pe cei doi este observația fină făcută de Camil Petrescu prin studiul-pamflet *E. Lovinescu. Sub zodia seninătății imperturbabile*, aceea că Lovinescu „nu are spirit critic, ci un nemăsurat spirit de critică, ceea ce e o deosebire de esență¹⁶. Zarifopol, în schimb, cu cerbicia lui când era vorba de artificiu, de fals, de grimasă, dar atent și bine intenționat în cazul fenomenelor pozitive de artă, nu contesta talentul celor puși în discuție, ci numai că le dădea o altă față, le căuta altă dimensiune.

Fuga aceasta după noutate îi dă senzație voluptăților ideilor și-l transformă într-un nonconformist și nu într-un nihilist. El n-a făcut estetică din vanitatea oarbă a snobului, ci a căutat să deslușească în noianul artistic autenticul, originalul, esența artei, substanța ei.

Astfel, opera lui P. Zarifopol poate fi numită, fără a greși, un ghid de artă literară pentru un public avizat, cunoscător. El îi oferă inițiatului o nouă optică, chemându-l să facă judecăți de valoare, pentru ca în acest fel, gustul său artistic să nu fie pervertit de dogme, de realități anulate de vreme. Noua dimensiune pe care o dă valorilor consacrate de a întregi spectrul estetic al valorilor umane. Această constanță stă la baza ideii că e un sfărământor de idoli. „Idolii” pe care i-a sfărmat el sunt cei creați de snobi într-un mod dogmatic, arbitrar. Adresându-se, în ultimă instanță, rafinatului, omului cu un bun gust artistic, opera lui Zarifopol pare să fie un alter ego al „Cărții snobilor” a lui Thackeray.

Dar cum opera sa n-a vehiculizat cu o intensitate și o frecvență pe care o merită, ideile susținute de el cu toată ardoarea au rămas închise în paginile cărților sale sau a revistelor la care a colaborat. Ideea revalorificării moștenirii culturale a operei sale e importantă nu numai pentru contribuția lui în domeniul esteticii literare, ci și a criticii literare, al filologiei, al relațiilor sale cu Caragiale. Nu trebuie uitat faptul că el a fost prietenul cel mai apropiat al marelui dramaturg în perioada berlineză. (Ca un omagiu adus acestuia, Zarifopol a început editarea critică a operei lui și continuată de S. Cioculescu).

Ca intelectual, ca om de cultură și artă, Zarifopol este frate bun cu Camil Petrescu. Înrudirea lor se datorește lucidității, apelului la inteligență, intransigență în susținerea propriilor principii. Indiferent de forma mesajului transmis contemporanilor, amândoi s-au folosit de argumente care nu suportă contradicții. Iar atunci când acestea s-au ivit, au fost zdrobite fără milă de cei doi luptători pe frontul ideilor gingașe sau a ideilor sobre. Tezele și antitezele lor sunt adevărate, sinteze ale fenomenului artistic din țară și de peste hotare. Dacă din Camil Petrescu, la ora actuală, cunoaștem creația beletristică, din Paul Zarifopol nu cunoaștem nicio idee, deși în el „s-au întâlnit trei personaje care de obicei se evită. Un erudit, un gânditor și un artist. Eruditul stă în umbră și pune cu discreție o știință de prim ordin la îndemâna gânditorului, căruia artistul îi împrumută *straiul de purpură și aur*” cum scrie Mihail Ralea¹⁷.

Note:

1. Paul Zarifopol, *Din Registrul ideilor gingașe*, Buc., 1926, p.6.
2. Idem, p.5.
3. Idem, p.8.
4. Pompiliu Constantinescu, *Opere și autori*, Buc., 1928, p.43.
5. D. I. Suchianu, *Aspecte literare*, Buc., 1928, p.110.
6. P. Constantinescu, *Critice*, Buc., 1934, p. 95.
- 7, 8. P. Zarifopol, *Artiști și idei literare române*, Buc., 1931, p.7;
- 9-15. P. Zariopol, *Din Registrul...*, p.24, 135, 139, 101, 102, 104;
16. Camil Baltazar, *Contemporan cu ei*, Buc., 1962, p.89.
17. M. Ralea, *Greutate criticii estetice*, în „Viața românească”, 1/1928, p.155.

Circulația monetară în Transilvania de Nord după instaurarea Dictatului de la Viena (1940-1944)

Marian Bolum

Dictatul de la Viena a fost un act internațional, numit în epocă „arbitraj”, prin care Germania nazistă și Italia fascistă au impus României cedarea, în favoarea Ungariei horthyste, a unei părți din Transilvania.

În condițiile litigiului cu Ungaria, România a urmărit, în iulie 1940, să obțină sprijinul Germaniei, însă Hitler a transmis guvernului român că trebuie să se înțeleagă prin negocieri directe cu guvernul maghiar. La presiunile diplomatice ale Ungariei au loc tratative (16-24 august 1940) la Turnu Severin, însă eșecul este evident deoarece aici se confruntă două puncte de vedere total diferite: România propune un schimb de populație și rectificări minore de graniță în timp ce Ungaria solicită 2/3 din Transilvania, adică 69.000 Km² și apoi schimbul de populație¹. În condițiile în care Ungaria se pregătea să atace România, la 28 august, Germania (dorea menținerea păcii în regiune datorită intereselor sale economice însă se gândea că URSS va ocupa Moldova până la Carpați și apoi zona petrolieră Ploiești, zonă de importanță strategică pentru necesitățile de război germane) acceptă să arbitreze diferendul româno-maghiar.

La 29 august 1940 sunt convocați la Viena, la Palatul Belvedere, miniștrii de externe ai României și Ungariei. Aici, ministrul de externe al Germaniei impune acceptarea necondiționată a arbitrajului germano-italian. Consiliul de Coroană² convocat de Carol al II-lea în dimineața zilei de 30 august acceptă arbitrajul în schimbul garantării de către Germania și Italia a noilor granițe. În a doua ședință a Consiliului, din noaptea de 30-31 august 1940, este aprobat Dictatul germano-italian. Pierdeam 43.492 Km² și o populație de 2,6 milioane locuitori din care 50,2% erau români³.

Preluarea Nordului Transilvaniei s-a făcut după retragerea armatei și a administrației românești, între 5 și 13 septembrie. Până în noiembrie 1940 a fost introdusă administrația militară maghiară iar apoi administrația civilă maghiară. Conform textului arbitrajului toți cetățenii din teritoriul cedat primesc cetățenia ungară însă vor putea opta pentru cetățenia română în timp de șase luni și vor părăsi teritoriul în timp de un an pentru a se stabili în România. La fel și ungerii din restul Transilvaniei pot opta, în timp de șase luni, pentru cetățenia maghiară⁴.

Teritoriul cedat cuprindea orașele: Oradea, Cluj, Târgu-Mureș și teritoriul locuit de secui, până aproape de Brașov.

Dictatul de la Viena a determinat o puternică criză politică. Guvernul Gigurtu este nevoit să demisioneze iar regele Carol al II-lea să abdice, după numirea generalului I. Antonescu ca prim-ministru.

Dictatul germano-italian a determinat o nouă tensionare a relațiilor româno-maghiare deoarece nu a fost rezolvată problema minorităților, în condițiile în care 1.200.000 de români au rămas în zona cedată, iar 500.000 de ungeri în Transilvania

Sudică. Pe teritoriul cedat au avut loc incidente soldate cu masacrarea unor etnici români de către trupele horthyste. În același timp guverul maghiar a elaborat un program de maghiarizare a românilor.

După instaurarea noii administrații în Transilvania de Nord sunt luate primele măsuri de integrare economică. Printre acestea un rol important la avut introducerea sistemului monetar maghiar prin impunerea unității monetare proprii, pengő-ul.

Unitatea monetară pengő intră în circulație în Ungaria, conform Legii nr. XXXV din 1925, la 21 ianuarie 1927 înlocuind coroana, adoptată în 1892. Raporturile de valoare dintre semnele vechiului și noului sistem monetar erau de 12.500 coroane pentru 1 pengő. Unitatea monetară pengő avea un conținut de aur fin de 0,26315789 grame, titlul legal era stabilit la 900/1000, dintr-un kilogram de aur fin, monetizându-se 3800 de pengő⁵. Această unitate monetară avea 100 de subdiviziuni numite filleri și se va afla în circulație până la data de 31 iulie 1946, când va fi înlocuită cu forintul.

În perioada în care s-a aflat în circulație au fost bătute monede de 1, 2, 10, 20, 50 de filleri cât și de 1, 2, 5 pengő și s-au tipărit bancnote de 1, 2, 5, 20, 50, 100, 1000 de pengő. Sistemul monetar adoptat de Ungaria în 1925 ar fi trebuit să aibă la bază monometalismul aur însă în realitate se baza pe etalonul aur-dezize, în circulație aflându-se bancnote convertibile în dezize-aur și bani divizionari din aramă, nichel sau argint. Monedele principale, de 10 și de 20 de pengő din aur, nu au fost emise niciodată.

După ocuparea Transilvaniei de Nord de către Ungaria, Președenția Consiliului de Miniștri din Budapesta a emis un ordin prin care se precizează că monedele și bancnotele românești continuă să circule alături de cele ungurești. În același document Banca Națională a Ungariei este împuternicită să schimbe monedele și bancnotele românești cu pengő și se stabilea echivalența dintre cele două tipuri monetare, 30 de lei erau egali cu 1 pengő⁶.

Retragerea din circulație a monedelor și bancnotelor românești și preschimbarea lor în pengő s-a realizat în doua etape. Între 15 și 29 septembrie 1940 au fost preschimbate bancnotele românești iar între 3 și 21 februarie au fost preschimbate monedele divizionare, astfel că în urma acestei activități au fost preschimbați 6.285.530.000 de lei cu 209.510.000 de pengő la cursul de 1 pengő egal cu 29,24 de lei, conform parității aur dintre leu și pengő⁷.

A doua serie de bancnote tipărite de Banca Ungariei după introducerea pengő-ului, între 1927-1932, a fost proiectată de Eger Zoltán. Această serie avea o tehnologie care permitea o bună protecție împotriva falsificărilor. Din această serie au circulat în Transilvania de Nord, după instaurarea Dictatului de la Viena, bancnotele de 20, 50, 100 și 1000 de pengő.

1 https://ro.wikipedia.org/wiki/Dictatul_de_la_Viena

2 <http://www.universulromanesc.com/ginta/threads/51-Dictatul-de-la-Viena-din-30-august-1940-Considera%C5%A3ii-generale>

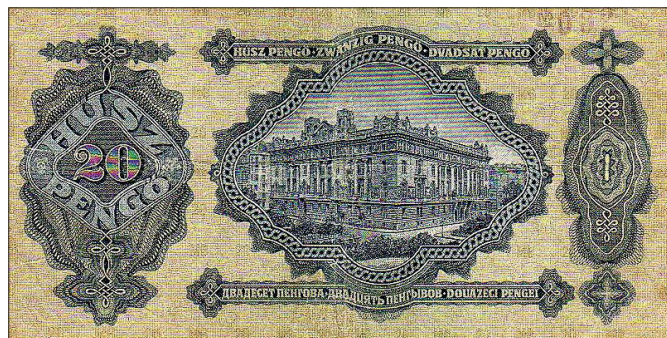
3 <http://www.romaniailibera.ro/special/documentare/dictatul-de-la-viena-acum-75-de-ani--romania-a-pierdut-nord-vestul-transilvaniei--cum-s-a-facut-ungaria-mare-391062>

4 <https://istoriiregiste.wordpress.com/2012/08/30/dictatul-de-la-viena-30-august-1940-documente-istorice/>

5 Costin C. Kiriteșcu, *Sistemul bănesc al leului și precursorii lui*, vol II, Editura Enciclopedică, București, 1997, p. 479.

6 *Ibidem*.

7 *Ibidem*.

20 pengő 1930⁸, tip II

Dimensiune: 165 x 85 mm. Tipărită la 2 ianuarie 1930, intrată în circulație la data de 20 noiembrie 1930, retrasă din circulație la data de 31 octombrie 1943⁹.

Avers: Valoarea „20” imprimată pe toată suprafața bancnotei. În stânga, stema Ungariei și valoarea „20”. În centru, valoarea „20”, valoarea nominală în litere, locul și data tipăririi, titulatura băncii emitente, funcțiile și semnăturile autorizate și textul penalităților. În dreapta, un medalion cu portretul revoluționarului Kossuth Lajos (1802-1894). În colțurile de sus ale medalionului valoarea „20” iar în colțurile de jos valoarea în litere. Sub portret numele revoluționarului și anii între care a trăit. Seria și numărul de culoare roșie.

Revers: Valoarea „20” imprimată pe toată suprafața bancnotei. În stânga, valoarea nominală în cifre și litere. În centru, într-un medalion, imaginea clădirii Băncii Naționale a Ungariei. Deasupra și dedesubt valoarea nominală în litere, în limba maghiară și în limbile minorităților din regat. În dreapta, un medalion ornamental.

50 pengő 1932¹⁰, tip II

Dimensiune: 168 x 86 mm. Tipărită la 1 octombrie 1932, intrată în circulație la data de 10 septembrie 1934, retrasă din circulație la data de 6 mai 1946¹¹

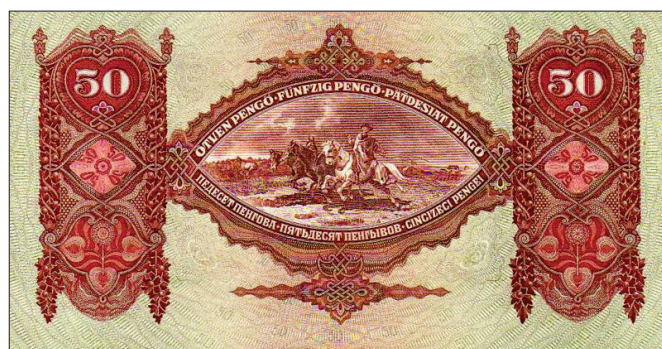
Avers: Valoarea „50” imprimată pe toată suprafața bancnotei. În stânga, stema Ungariei, valoarea „50” și textul penalităților. În centru, valoarea „50”, valoarea nominală în litere, locul și data tipăririi, titulatura băncii emitente, funcțiile și semnăturile autorizate. În dreapta, un medalion cu portretul revoluționarului Petőfi Sándor (1823-1849). Deasupra medalionului valoarea „50” și numele revoluționarului iar dedesubt anii între care a trăit. Seria și numărul de culoare roșie.

8 http://colnect.com/ro/banknotes/banknote/6378-20_Peng%C5%91-Emisiunea_1926-1939_-_Banca_Nationala_Ungara-Ungaria

9 https://translate.google.ro/translate?hl=ro&sl=hu&u=https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_peng%C5%25C5%2591&prev=search

10 <http://banknote.ws/COLLECTION/countries/EUR/HUN/HUN0099.htm>

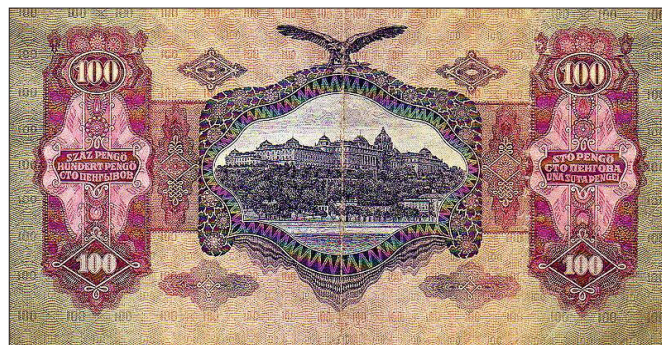
11 https://translate.google.ro/translate?hl=ro&sl=hu&u=https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_peng%C5%25C5%2591&prev=search

Revers: Valoarea „50” imprimată pe toată suprafața bancnotei. În stânga, într-un medalion ornamental, valoarea „50” imprimată sus și în zona centrală. În centru, într-un medalion, imaginea unui tablou al pictorului Viski János (1906-1961). Deasupra și dedesubt valoarea nominală în litere, în limba maghiară și în limbile minorităților din regat. În dreapta, într-un medalion ornamental, valoarea „50” imprimată sus și în zona centrală.

100 pengő 1930¹², tip II

Dimensiune: 176 x 81 mm. Tipărită la 1 iulie 1930, intrată în circulație la data de 25 octombrie 1932, retrasă din circulație la data de 6 mai 1946¹³.

12 <http://papirpenz.hu/orszletek/87>

13 https://translate.google.ro/translate?hl=ro&sl=hu&u=https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_peng%C5%25C5%2591&prev=search

Avers: Valoarea „100” imprimată pe toată suprafața bancnotei. În stânga, stema Ungariei, valoarea „100” și textul penalităților. În centru, valoarea „100”, valoarea nominală în litere, locul și data tipăririi, titulatura băncii emitente, funcțiile și semnăturile autorizate. În dreapta, un medalion cu portretul regelui Matei Corvin (1410-1490). În stânga și în dreapta medalionului, în colțurile de jos, valoarea „100”. Deasupra portretului numele regelui, Matyas Kyraly, iar dedesubt anii între care a trăit. Seria și numărul de culoare roșie.

Revers: Valoarea „100” imprimată pe toată suprafața bancnotei. În stânga, valoarea „100”, imprimată de două ori, sus și jos, iar în centru valoarea nominală în limba maghiară și în două din limbile minorităților din regat. În centru, într-un medalion imaginea castelului din Buda. În dreapta, valoarea „100”, imprimată de două ori, sus și jos, iar în centru valoarea nominală în trei din limbile minorităților din regat.

1000 pengő 1927¹⁴, tip I

Dimensiune: 192 x 112 mm. Tipărită la 1 iulie 1927, intrată în circulație la data de 27 decembrie 1927, retrasă din circulație la data de 14 iunie 1945¹⁵.

Avers: Valoarea „1000” imprimată pe toată suprafața bancnotei. În stânga, sus, valoarea „1000” imprimată de două ori, un medalion rotund, alb, iar dedesubt textul penalităților, pe patru rânduri. În centru, valoarea nominală în litere, locul și data tipăririi, titulatura băncii emitente, funcțiile, semnăturile autorizate și stema Ungariei. În dreapta, un medalion cu un detaliu din Statuia Libertății, dezvelită în 1890 la Arad cu ocazia comemorării execuției a 13 comandanți militari antihabsburgici, operă a artistului Adolf Huzár (1843-1885). În colțurile de sus ale medalionului și jos, valoarea „1000”. Seria de culoare neagră și numărul de culoare roșie.

Revers: În stânga, stema Ungariei iar dedesubt valoarea „1000”. În centru o imagine a tabloului lui Gyula Benczúr (1844-

1929), Botezul lui Vajk, realizat în 1875. Dedesubt valoarea nominală în litere, în limba maghiară și în limbile minorităților din regat. În dreapta, un medalion rotund, alb, iar dedesubt valoarea „1000”.

În 1938 a fost planificată o nouă serie de bancnote, proiectate de Franke Rupert. Aceste bancnote aveau ca scop să suplinească lipsa monedelor. Au fost tipărite bancnote de 1 pengő și de 5 pengő 1938. De asemenea, au fost realizate și probe de 50 filler și de 2 pengő însă acestea nu au fost introduse în circulație. Deoarece tirajul bancnotei de 1 pengő nu a fost considerat suficient a fost realizată a doua ediție, cu asterisc la serie. În Transilvania de Nord, după instaurarea Dictatului de la Viena, au circulat doar bancnotele de 1 pengő.

1 pengő 1938¹⁶, tip I

Dimensiune: 99 x 56 mm. Tipărită la 15 ianuarie 1938, intrată în circulație la data de 20 ianuarie 1941, retrasă din circulație la data de 10 martie 1942¹⁷.

Avers: În stânga, stema Ungariei. În centru, valoarea nominală în litere, locul și data tipăririi, titulatura băncii emitente, funcțiile și semnăturile autorizate. În dreapta, un medalion cu un portret feminin și valoarea „1”, imprimată de două ori, sus și jos. Seria și numărul de culoare roșie.

Revers: În stânga, într-un medalion, inițialele băncii emitente „MNB”. În centru, valoarea nominală în litere, iar dedesubt textul penalităților. În dreapta, un medalion ce are pe exterior valoarea nominală în litere, în limba maghiară și în limbile minorităților din regat, iar în interior valoarea „1”.

1 pengő 1938¹⁸, tip I, varianta II, cu asterisc la serie.

Dimensiune: 99 x 56 mm.

14 <http://banknote.ws/COLLECTION/countries/EUR/HUN/HUN0094.htm>

15 https://translate.google.ro/translate?hl=ro&sl=hu&u=https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_peng%25C5%2591&prev=search

16 <http://papirpenz.hu/reszletek/71>

17 https://translate.google.ro/translate?hl=ro&sl=hu&u=https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_peng%25C5%2591&prev=search

18 <http://papirpenz.hu/reszletek/71>

Tipărită la 15 ianuarie 1938, intrată în circulație la data de 20 ianuarie 1941, retrasă din circulație la data de 10 martie 1942¹⁹.

Avers: În stânga, stema Ungariei. În centru, valoarea nominală în litere, locul și data tipăririi, titulatura băncii emitente, funcțiile și semnăturile autorizate. În dreapta, un medalion cu un portret feminin și valoarea „1”, imprimată de două ori, sus și jos. Seria, cu asterisc și numărul de culoare roșie.

Revers: În stânga, într-un medalion, inițialele băncii emitente „MNB”. În centru, valoarea nominală în litere, iar dedesubt textul penalităților. În dreapta, un medalion ce are pe exterior valoarea nominală în litere, în limba maghiară și în limbile minorităților din regat, iar în interior valoarea „1”.

După instaurarea Dictatului de la Viena, Banca Națională a Ungariei a pus în circulație, cu titlu tranzitoriu, bancnote de 1 pengő datorită faptului că monedele maghiare aflate în circulație nu erau suficiente pentru preschimbarea monedelor românești. Aceste bancnote vor circula până vor fi emise toate monedele necesare preschimbării.

Între 1936-1941 a fost emisă o nouă serie de bancnote, proiectate de Endre Horváth. Bancnotele aveau valori nominale de 2, 5 10 și 20 de pengő. Aceste valori nominale au circulat și în Transilvania de Nord, după instaurarea Dictatului de la Viena.

2 pengő 1940²⁰, tip I

Dimensiune: 114 x 58 mm. Tipărită la 15 iulie 1940, intrată în circulație la data de 20 ianuarie 1941, retrasă din circulație la data de 10 martie 1942²¹.

Avers: În afara chenarului, pe latura din stânga, este imprimată stema Ungariei. În stânga, într-un medalion, este imprimată valoarea „2”. În centru, valoarea nominală în litere, titulatura băncii emitente, locul și data tipăririi, funcțiile și semnăturile autorizate, iar dedesubt valoarea „2”. În dreapta,

un medalion cu un portret feminin. Pe latura de jos, pe un rând, textul penalităților.

Revers: În stânga și în dreapta, în câte un medalion, este imprimată valoarea „2”. În centru, o imagine realizată de pictorul Horváth Endre (1896-1954), o femeie cu un copil în brațe. Pe latura de jos, pe două rânduri, valoarea nominală în limba maghiară și în limbile minorităților din regat. În afara chenarului, pe latura din dreapta, este tipărit un medalion ornamentat. Seria și numărul de culoare roșie.

5 pengő 1939²², tip IV

Dimensiune: 121 x 59 mm.

19 https://translate.google.ro/translate?hl=ro&sl=hu&u=https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_peng%25C5%2591&prev=search

20 <http://papirpenz.hu/reszletek/72>

21 https://translate.google.ro/translate?hl=ro&sl=hu&u=https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_peng%25C5%2591&prev=search

22 <http://www.allnumis.ro/catalog-bancnote/ungaria/emisiunea-1939/5-peng-1939-25-x-2455>

Tipărită la 25 octombrie 1939, intrată în circulație la data de 18 martie 1940, retrasă din circulație la data de 5 august 1942²³.

Avers: Valoarea „5” imprimată pe toată suprafața bancnotei. În afara chenarului, pe latura din stânga, este tipărită valoarea „5”. În stânga, valoarea nominală în litere iar dedesubt locul și data tipăririi, titulatura băncii emitente, stema Ungariei, funcțiile și semnăturile autorizate. În dreapta, valoarea „5” și un medalion cu un portret feminin. Pe latura de jos, pe un rând, textul penalităților. Seria și numărul de culoare roșie.

Revers: Valoarea „5” imprimată pe toată suprafața bancnotei. În stânga și în dreapta, în colțurile de sus, valoarea „5”. În centru, imaginea statuii lui Tinódi Sebastian Lantos realizată de Bezerédi Gyula (1858-1925). Dedesubt valoarea nominală în limba maghiară și în limbile minorităților din regat. În afara chenarului, pe latura din dreapta, este tipărită valoarea „5”.

Creșterea inflației în timpul celui de-al doilea război mondial determină creșterea volumului bancnotelor aflate în circulație. În același timp sunt retrase din circulație monedele divizionare de argint, în 1942 și înlocuite cu monede de aluminiu și parțial cu bancnote, iar monedele de de aramă și nichel au fost înlocuite cu monede de zinc și fier. Reducerea marfurilor de consum și creșterea volumului mijloacelor de plată determină majorarea inflaționistă a prețurilor, cu 60% între iunie 1939 și decembrie 1941, se micșorează rezerva de acoperire a băncii de emisiune la doar 47% în 1942 față de 1939, iar stocul de devize nu mai reprezenta în 1942 decât 4,4% din cel existent în 1939²⁴. Această situație afectează din plin și Transilvania de Nord în condițiile în care acest teritoriu a fost integrat și din punct de vedere economic Ungariei.

10 pengő 1936²⁵, tip III

Dimensiune: 158 x 71 mm.

20 pengő 1941²⁷, tip III

Dimensiune: 164 x 75 mm. Tipărită la 15 ianuarie 1941, intrată în circulație la data de 16 noiembrie 1942, retrasă din circulație la data de 6 mai 1946²⁸.

Avers: Valoarea „20” imprimată pe toată suprafața bancnotei. În afara chenarului, pe latura din stânga, este tipărită valoarea „20”. În stânga, într-un medalion, este imprimată valoarea „20”. În centru, valoarea nominală în litere iar dedesubt locul și data tipăririi, titulatura băncii emitente, funcțiile și semnăturile autorizate. În dreapta, un medalion cu un portret feminin. Jos, în stânga și în dreapta valoarea „20”, iar dedesubt textul penalităților, pe un rând. Seria și numărul de culoare roșie.

Revers: Valoarea „20” imprimată pe toată suprafața bancnotei. În stânga, stema Ungariei. În centru, într-un medalion o imagine realizată de pictorul Horváth Endre (1896-1954), două personaje ce simbolizează activitățile agricole. Dedesubt, valoarea nominală în limba maghiară și în limbile

Tipărită la 22 decembrie 1936, intrată în circulație la data de 15 mai 1939, retrasă din circulație la data de 6 mai 1946²⁶.

Avers: Valoarea „10” imprimată pe toată suprafața bancnotei. În afara chenarului, pe latura din stânga, este tipărită valoarea „10”. În stânga, într-un medalion, este reprezentată Madonna cu pruncul Iisus. În centru, valoarea nominală în litere și cifre iar dedesubt locul și data tipăririi, titulatura băncii emitente, funcțiile și semnăturile autorizate. În dreapta, un medalion cu un portret feminin. Seria și numărul de culoare roșie.

Revers: Valoarea „10” imprimată pe toată suprafața bancnotei. În stânga, stema Ungariei. În centru, imaginea statuii ecvestre a Sfântului Ștefan. În dreapta, valoarea „10”. Dedesubt, în stânga și în dreapta valoarea „10” iar între cele două reprezentări valorice valoarea nominală în limba maghiară și în limbile minorităților din regat. În afara chenarului, pe latura din dreapta, este tipărită valoarea „10”.

23 https://translate.google.ro/translate?hl=ro&sl=hu&u=https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_peng%C5%2591&prev=search

24 Costin C. Kirișescu, *op. cit.*, p. 481.

25 <http://papirpenz.hu/reszletek/79>

26 https://translate.google.ro/translate?hl=ro&sl=hu&u=https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_peng%C5%2591&prev=search

27 <http://www.numismondo.net/pm/hun/HunP10920Pengo15111941.jpg>

28 https://translate.google.ro/translate?hl=ro&sl=hu&u=https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_peng%C5%2591&prev=search

minorităților din regat. În dreapta, valoarea „20”. În afara chenarului, pe latura din dreapta, este tipărită valoarea „20”.

După întoarcerea armelor împotriva Germaniei naziste armata română participă la eliberarea Transilvaniei de Nord, în toamna anului 1944. URSS acceptă ca Transilvania de Nord să revină României doar după instaurarea la București a unui guvern procomunist astfel că administrația civilă românească revine abia în martie 1945²⁹. Prin Legea nr. 260 din 4 aprilie 1945 legislația românească este reintrodusă „ pe tot teritoriul Transilvaniei eliberat de sub ocupația ungară, impusă prin dictatul de la Viena din 30 august 1940”³⁰. În aceste condiții sunt reintroduse monedele și bancnotele emise de BNR însă un timp vor circula ca mijloc de plată, în paralel, monedele și bancnotele ungherești dar și bani de război sovietici, exprimați în pengő și rublele.

Bancnote de ocupație emise de Comandamentul Armatei Roșii pentru Ungaria sunt puse în circulație în toamna anului 1944. Au fost emise bancnote cu valori nominale de: 1, 2, 5, 10, 20, 50, 100 și 1000 de pengő. Aceste bancnote au circulat și în Transilvania de Nord.

Retragerea din circulație a semnelor monetare străine ce circulau în Transilvania de Nord și preschimbarea lor în lei s-a realizat, conform unei dispoziții date de Ministerul Finanțelor, între 29 aprilie și 14 mai 1945 la cursul de 1 pengő egal cu 27 lei iar 1 rublă egal cu 36,10 lei³¹. Conform rapoartelor BNR

suma pusă în circulație în urma retragerii și preschimbării semnelor monetare străine din Transilvania de Nord a fost de 39.500 milioane lei fiind preschimbați 6.519.000 lei sovietici, 57.608.930 ruble, 957 milioane pengő Ungaria și 427 milioane pengő emise de Comandamentul Armatei Roșii pentru Ungaria³².

Preschimbarea monedelor și bancnotelor ungherești în lei a însemnat pierderi importante nu numai pentru statul român dar și pentru societățile comerciale, bancare sau persoane fizice. Aceste pierderi au fost generate în special de cursul de schimb. Astfel, după 30 august 1940 Banca Națională a Ungariei a stabilit un raport de schimb la cursul de 1 pengő egal cu 30 lei în timp ce în mai 1945 raportul de schimb a fost stabilit la cursul de 1 pengő egal cu 27 lei. În aceste condiții pierderile erau de 10% din capitalul social, din valoarea acțiunilor ș.a. Pierderi mult mai importante pentru economie erau determinate de plata creanțelor, convertite din pengő în lei la cursul de 1 pengő egal cu 27 lei, către societățile rămase în Ungaria, în condițiile în care puterea de cumpărare reală a unui pengő era de aproximativ 50 de bani, datorită inflației³³.

După aproape cinci ani Transilvania de Nord este reinteegrată României, reintegrarea teritorial-administrativă fiind urmată la scurt timp de reintegrarea monetară și ulterior de cea economică.

29 https://ro.wikipedia.org/wiki/Dictatul_de_la_Viena

30 http://documente.bcuculuj.ro/web/bibdigit/periodice/revistaeconomica/1945/BCUCLUJ_FP_279771_1945_047_015_016.pdf

31 Costin C. Kirîțescu, *op. cit.*, p. 482.

32 http://documente.bcuculuj.ro/web/bibdigit/periodice/revistaeconomica/1945/BCUCLUJ_FP_279771_1945_047_029_030.pdf

33 http://documente.bcuculuj.ro/web/bibdigit/periodice/revistaeconomica/1945/BCUCLUJ_FP_279771_1945_047_051_052.pdf

Festivalul de muzică corală, laică și religioasă „Gheorghe Cucu”, ediția a XV-a, 25 septembrie 2016, Puiești

Gheorghe CLAPA

Motto: „Compozitorul Gheorghe Cucu a fost un strălucit reprezentant al muzicii noastre corale.”
Muzicologul Viorel Cosma

Sub egida Consiliului Județean Vaslui, a Centrului Județean pentru Promovarea și Conservarea Culturii Tradiționale Vaslui, a Direcției Județene pentru Cultură și Patrimoniu Național Vaslui, a Primăriei Puiești și a Centrului Cultural „Gheorghe Cucu” Puiești, a avut loc duminică, 25 septembrie 2016, începând cu ora 12⁰⁰, Festivalul de muzică corală, laică și religioasă „Gheorghe Cucu”, ediția a XV-a, în satul Puiești.

La 27 km nord-vest de municipiul Bârlad, pe drumul județean Bârlad-Bacău, în plin podiș moldovenesc, pe valea pârâului Tutova, se află satul Puiești și este centru de comună. În această localitate a văzut lumina zilei **Gheorghe Cucu**, unul dintre cei mai înzestrați compozitori pe care i-a avut poporul nostru, unul dintre cei mai luminați profesori de muzică vocală, unul dintre marii dirijori ai neamului nostru și strălucit culegător de folclor. S-a născut la

22 februarie 1882. A dispărut din viață la vârsta de numai cincizeci de ani. Era fiul țăranilor Vasile și Nastasia Cucu, truditori pe moșiile boierești din jurul Puieștilor. Copilăria și-a petrecut-o în satul natal. Cursurile școlii primare le-a urmat la Bârlad, fiind întreținut de unchiul său după mamă, Ion Butoi, cântăreț și profesor la Școala de cântăreți. Încă din clasele primare s-a făcut cunoscut ca un foarte bun corist, încredințându-i-se chiar și conducerea corului de copii la diferite serbări ce se organizau în cadrul școlii.

S-a prezentat la examenul de admitere la Școala de cântăreți bisericești din Bârlad și datorită vocii frumoase ce avea, a reușit primul între 60 de candidați. Director al Școlii de cântăreți din Bârlad era eruditul psalt Damian Rânzescu care ocupa și catedra de psaltichie. În cei patru ani de școlarizare (1893-1897), s-a ocupat de elevul Cucu Gheorghe, urmărind

dezvoltarea talentului cu care era dotat. De talentatul elev s-au ocupat îndeaproape și profesorii Ion Butoi la psaltichie și Anastasie Popovici la teorie și solfegii.

Neavând posibilitatea să-și continue studiile, s-a angajat cântăreț de strană la Biserica „Sfinții Voievozi” din Brăila (1898-1899) și, apoi, s-a transferat la București la Biserica „Brezoianu”, mai întâi în postul de cântăreț bisericesc (1900-1904) și apoi în postul de dirijor de cor bisericesc (1904-1907). S-a înscris la Școala superioară de muzică bisericească, pe care a absolvit-o în anul 1903. Pe baza diplomei s-a înscris la Conservator, pe care l-a absolvit în anul 1907.

La cererea Mitropolitului din București, Conservatorul a recomandat pentru postul de dirijor de cor la Capela Română din Paris pe Gheorghe Cucu. În 1908, își continuă studiile de compoziție cu profesorul Vincent d'Indy, armonie și contrapunct cu Georges Caussede, iar armonia și orchestrația la „Schola Cantorum” a făcut-o tot cu Vincent d'Indy, care era un dascăl francez de notorietate mondială în studiul formelor muzicale severe și care s-a ocupat îndeaproape de studentul său Gheorghe Cucu.

Se întoarce în țară unde a fost încadrat profesor la Școala superioară de muzică bisericească din București, devenită în anul 1928 Academie de muzică bisericească, unde a funcționat din anul 1912, până la moarte. A mai îndeplinit și următoarele funcții: dirijor la Societatea corală „Carmen” din București, de la întoarcerea în țară (1912) până în anul 1928; dirijor al corului Mitropoliei din București de la întoarcerea în țară (1912) și până la trecerea către Domnul; profesor la Conservatorul din București din 1918 până la mutarea către Domnul; profesor de muzică psaltică și vocală la Seminariile Central și Nifon din București din 1920 până la sfârșitul vieții.

Datorită greutăților materiale, a fost nevoit să suplinească ore de muzică la cadrele vacante din Pitești, Turnu Severin și Slatina și, totodată, să dea și ore de muzică (voce și pian) la anumiți copii din familii „mari”, iar în timpul liber, dacă mai avea, compunea. Acest program încărcat i-a grăbit sfârșitul. A decedat la 24 august 1932.

Se ocupa intens și până la epuizare cu compoziții din strângerea folclorului, ajungând un mare și neîntrecut maestru al armoniei de stil popular și un excelent culegător și prelucrător. Ajunsese să nu doarmă decât 2-3 ore pe noapte și restul timpului îl folosea pentru îmbogățirea repertoriului și pentru continuarea lui pregătire muzicală, lucrând continuu și cu o măiestrie excepțională în domeniul vocal. Ne-au rămas de la el lieduri, coruri și prelucrări de folclor, stăpânind cu autoritate polifonia în stil popular. Miniaturile corale „Ursitoarea”, „Cântec de dor”, dar, mai ales, capodoperele „Haz de necaz”, „Om fără noroc” („Frumosul vine pe apă”), l-au impus definitiv printre clasicii genului. Culegerile lui au depășit 500 de melodii, dintre care peste 250 au văzut lumina tiparului. De exemplu: „Cântec pentru copilaș”, pe o voce; „Cântec de dor”, pe trei voci; „Mărioara”, pe două voci; „Mânia”, pe o voce și multe altele. A compus cântece cu versuri proprii, dovedindu-se a fi un talentat poet. De exemplu: „Măine anul se-nnoiește”, pe două voci; „Satiră”, pe trei voci; „Foaie verde fir mohor”, pe o voce ș.a. A scris și melodii simple. De exemplu: melodia dată ca solfegiu în „Manualul de muzică” pentru clasa a VII-a și multe altele. În anul 1936, C. Brăiloiu a realizat o colecție postmortem de cântece și melodii ale lui Gheorghe Cucu, colecție care a servit ca sursă de inspirație la o întreagă generație de compozitori, între care amintim pe Nicolae Lungu, Jan Potolea, Anatol Vieru, Sabin Drăgoi, P. Vlaiculescu, D. D. Stancu, Tr. Popovici, N. Ionescu, C. Palade și alții.

Ca să ne putem face o idee sumară despre diversitatea operei muzicale a lui Gheorghe Cucu, vom arunca o privire asupra întregii sale opere muzicale, împărțită precum urmează: I. Muzică vocal-simfonică; II. Muzică corală; III. Armonizări și prelucrări de folclor; IV. Muzică vocală (voce și pian); V.

Culegeri de folclor; VI. Coruri, Colinde pe două sau trei voci; VII. Coruri mixte; VIII. Cântece pentru copii.

Program

Ora 12.00 – Simpozion: *Istorie și cultură pe Valea Tutovei*
- Lansare de carte: Prof. Dan Ravaru, *100 de ani de la intrarea României în Primul Război Mondial*.

Edilul Puieștilor, Costel Moraru, a rostit o scurtă alocuțiune, după care a dat cuvântul profesorului Dan Ravaru, moderatorul simpozionului. S-a născut la 3 aprilie 1941, la Bârlad; profesor, folclorist, etnograf, publicist. Provine dintr-o veche familie românească, cu rădăcini de peste 300 de ani în județele Prahova și Neamț. Școala gimnazială și liceul la Predeal și Bârlad, după care urmează Facultatea de Filologie a Universității „Al. I. Cuza” din Iași, licențiat în 1965. Funcționează ca profesor la liceele din Puiești și Negrești, județul Vaslui. Din 1979 și până în prezent activează în cadrul Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Vaslui. Este autorul a 11 volume și coautor la alte patru. În cadrul Simpozionului de la Puiești a fost prezent cu volumele: „De Sântămăria Mare / S-a stârnit mobilizare”. 100 de ani de la intrarea României în Primul Război Mondial, precum și „Aspecte ale artei populare din județul Vaslui”, ambele tipărite în anul 2016.

Prima carte este dedicată bunicului său, Gheorghe Fofircă, subofițer în unitatea de elită a Armatei Române, Regimentul 2 Roșiori Bârlad, considerat Regiment Personal al Reginei Maria. A depus actele pentru cununia civilă în august 1916, dar, după termenul legal, el era pe linia frontului, iar bunica s-a dus la Primărie de mână cu fratele său mai mic, Ioan Cozma, viitor roșior distins la Cotul Donului. Cartea este structurată astfel: Argument; I – Context internațional; II – Transilvania; III – Bucovina; IV – Basarabia; V – Transilvania – lupta națională; VI – Bucovina – lupta națională; VII – Basarabia – lupta națională; VIII – Neutralitatea; IX – Neutralitatea – personalități; X – Războiul; XI – Ofițeri eroi vasluieni ai Primului Război Mondial; XII – Imnul național – istorie și actualitate.

Domnul prof. dr. Cristian Onel a analizat pe larg izbucnirea primului război mondial și perioada neutralității. Pretextul declanșării conflictului a fost atentatul de la Sarajevo, din 28 iunie 1914, când principele moștenitor Franz Ferdinand a căzut sub gloanțele sârbului Gavrilo Princip. Drept urmare, la 15/28 iulie 1914, Austro-Ungaria a declarat război Serbiei. În **săptămâna tragică** (28 iulie – 4 august), au intrat în conflict și celelalte puteri, încât la sfârșitul lunii august, conflagrația a devenit mondială. Au fost angajate 28 țări cu o populație de peste un miliard și jumătate de oameni.

A fost convocat Consiliul de coroană, la 21 iulie / 3 august 1914, cu scopul de a stabili poziția României față de evenimentele în curs de desfășurare. Au participat regele și principele Ferdinand, moștenitorul tronului, precum și principalii oameni politici și șefi ai partidelor. Majoritatea s-a pronunțat în favoarea neutralității. Pentru intrarea României în război alături de Puterile Centrale s-au pronunțat doar regele Carol și P.P. Carp. A fost aleasă soluția expectativei armate, care îngăduia justificările diplomatice necesare. Acest act a însemnat începutul oficial al ruperii României de Tripla Alianță.

Perioada neutralității (21 iulie / 3 august 1914 – 14/27 august 1916) este dominată de tratativele politice și diplomatice care au pregătit intrarea României în război. România a continuat să rămână un important teatru unde se înfruntau cele două blocuri pentru atragerea țării în război, pentru contracararea influențelor adverse. În acest context complicat, pe un fond intern frământat de puternice manifestări publice, s-au desfășurat tratativele cercurilor conducătoare românești cu Antanta. Aceste tratative au fost îndelungate, deoarece, firesc este, România trebuia să obțină garanțiile corespunzătoare existenței istorice, desăvârșirii statului național.

La 4/17 august au fost semnate convențiile politică și militară. Convenția politică, secretă, cuprindea 7 puncte, prin care statele Antantei se angajau să respecte integritatea teritorială a României, recunoscându-i dreptul legitim de a alipi Bucovina, Banatul și Transilvania, în limitele stabilite. România urma să participe, cu drepturi egale, la Conferința păcii. Prin convenția militară se stabilea că România va primi ajutorul necesar în armament și muniții, că ofensiva armatei române va fi însoțită de o ofensivă comună, aliată, pe toate fronturile. În Bucovina și în Dobrogea armata rusă trebuia să apere flancurile și spatele armatei române, să prevină un atac din partea Bulgariei. În același timp, trupele aliate aflate la Salonic, în Grecia, trebuiau să pornească ofensiva împotriva armatelor bulgaro-germane. Opt zile după această ofensivă, la 15/28 august, România urma să intre în război.

După moartea regelui Carol I i-a succedat la tron nepotul său, Ferdinand (1914). La 14/27 august 1916, regele Ferdinand a convocat un consiliu de coroană, la care I. I. Brăteanu a adus la cunoștință conținutul înțelegerilor dintre România și țările Antantei. În afara lui P. P. Carp, care, din nou, s-a opus intrării României în război alături de Antantă și de Titu Maiorescu care s-a pronunțat în favoarea politicii de expectativă, toți participanții, inclusiv regele, au acceptat faptul împlinit. Momentul intrării în război nu a fost ales de România; i-a fost **impus**, într-un moment în care situația pe fronturile de luptă era defavorabilă Antantei. Obligațiile incluse de Convenția

militară nu au fost respectate în întregul lor. Pentru România, consecințele au fost foarte grele, chiar dezastruoase.

România a dus un război de eliberare națională, care urmărea dezrobirea teritoriilor românești și desăvârșirea unității statale. De aceea, România a declarat război **numai** Austro-Ungariei, în cuprinsul căreia se aflau teritoriile românești.

Profesorul Gheorghe Clapa afirmă că volumul „De Sântămăria Mare / S-a stârnit mobilizare. 100 de ani de la intrarea României în Primul Război Mondial”, face parte dintr-o lucrare omagială, desăvârșită în 1918. Dan Răvaru a început cu o serie de articole publicate în ziarul „Monitorul de Vaslui”, prin bunăvoința directorului Romeo Crețu. În același ziar, pe parcursul anului curent, precum și în 2017 și în 2018, va publica, având sprijinul permanent al soției sale Cleopatra Răvaru, noi articole, marcând suta de ani de la fiecare eveniment militar sau social care a contribuit la impunerea forței militare a neamului și implicit la realizarea Unirii. Marcarea evenimentelor va fi completată, după caz, de texte folclorice, ilustrative pentru perceperea acestora în mentalul popular. Scopul rămâne popularizarea și dorința de a contribui la reînvierea spiritului patriotic, atât de blamat de „europenii” noștri, prin exemplul celor care au făurit Unirea. Lucrările de popularizare, privite cu dispreț de către unii, au fost cultivate prioritar de Nicolae Iorga, al cărui exemplu îl urmează.

- Lansare de carte: prof. Petruș Andrei, *Călător prin timpul vieții mele*, ediție alcătuită de Livia Andrei, Editura Sfera, Bârlad, 2016, cuprinde: 1. Mugure... (70 poezii); 2. Petruș Andrei pe meridianele lumii; 3. Repere biografice; 4. Debutul; 5. Începuturi; 6. Premiul internațional; 7. Am devenit poet printr-o minune (interviu); 8. După iubire... cu siguranță e PRIETENIA; 9. Petruș Andrei – „Basmul cu cele trei zâne”; 10. 1 lunie; 11. Rondelul bunicului; 12. Album. 13. Volume publicate. 14. Reviste; 15. Afișe; 16. Diplome.

„Drumu-i lung și greu până departe/ Peste creste sau prin râpi adânci,/ În dureri naști carte după carte/ Să vezi cerul dincolo de stânci” (Petruș Andrei)

„Un dor nestins de nemurire”, Editura Rafet, Râmnicu Sărat, 2016, ediție îngrijită de Constantin Marafet. Carte premiată în cadrul proiectului Festivalul Internațional de Creație Literară „Titel Constantinescu”, Ediția a IX-a, Râmnicu Sărat, proiect aparținând Asociației „Renașterea râmniceană”, președinte Constantin Marafet, cu sprijinul financiar al Centrului Financiar al Centrului Cultural „Florica Cristoforeanu”, manager prof. Violeta Vâlcu. Premiul „Fănuș Neagu”, Festivalul Internațional „Titel Constantinescu”, ediția a IX-a Râmnicu Sărat, 2016.

„...Nu mă jelesc, nu strig și nu cerșesc,/ Îmi place-aici, la margine de mare,/ De-ar încerca tot globul pământesc,/ Rămân român cu încăpățănare” („Sunt român...”).

„Fabule, satire, parodii”, editura PIM, Iași, 2016.

„O viespe locul își găsisese/ Într-un tavan, după o grindă,/ Dar și-un păianjen se oprise/ Vicleana până să-și întindă.// Și se pândeau cu-nerșunare/ Să-și diversifice tainul,/ Din zori și până la culcare/ Își adunau în pungi veninul.// Iar într-o zi se atacară/ Și-și dar-a morții sărutare/ Și-n pânda vremii atârână/ Cu ultima îmbrățișare.// În ură, noi uităm măsura/ Și-adesea ne ucide ura” („Păianjenul și viespea).

Domnul Dan Ciocan, membru al Societății de numismatică „Tutova” din Bârlad, a înmănat domnilor Dan Răvaru și Petruș Andrei câte o „Diplomă de excelență” pentru activitatea desfășurată pe tărâm cultural de-a lungul anilor.

Domnul Răvaru a acordat, la rândul său, o „Diplomă de excelență” profesorului Petruș Andrei, din partea Centrului Județean pentru Promovarea și Conservarea Culturii Tradiționale Vaslui.

Primarul comunei Puiesti, Costel Moraru, a mulțumit celor prezenți pentru participare, invitându-i să participe la ora 13.00 la un program artistic susținut de: Corul „Gheorghe Cucu” Vaslui, dirijor Mihail Cornea; Corala „Fantasia” Vaslui; Grupul folcloric „Răzeșii” Pogonești; Grupul vocal „Mlădițe puiestene” Puiesti; Grupul vocal „Ramuri de stejar” Bogdănești; Grupul vocal „Feleștenii” din comuna Șuletea, dirijor înv. Nicolae Apostol.

Începând cu ora 16 au cântat: Maria Dragomiroiu, Raul, Chihlimbar, Oana Radu, Elena Milea. Astfel a luat sfârșit Festivalul de muzică corală, laică și religioasă „Gheorghe Cucu”, ediția a XV-a, din ziua de 25 septembrie 2016, ce s-a desfășurat în satul Puiesti, reședința comunei cu același nume.

e-mail: revistaelanul@gmail.com
<http://sites.google.com/site/elanulvs/>

Redacția (tel.: 0235-436100)

Redactor șef: **Marin Rotaru**

Redactor-șef adjunct: **Cristian Onel**

Redactori corespondenți:

prof. univ. dr. **Vlad Codrea**,

Univ. „Babeș Bolyai”, Cluj-Napoca

prof. univ. dr. **Ștefan Olteanu**, București

asist. univ. dr. **Bogdan Rățoi**,

Univ. „Al. I. Cuza Iași”

Dan Răvaru, Vaslui

Corneliu Bichineț, Vaslui

Mircea Coloșenco, București

dr. **Arcadie M. Bodale**, Vicovu de Sus

Serghei Coloșenco, Bârlad

drd. **Laurențiu Ursachi**, Bârlad

dr. **Laurențiu Chiriac**, Vaslui

Ion N. Oprea, Iași

dr. **Sorin Langu**, Galați

ISSN: 1583-3593

Tehnoredactare: **Bogdan Artene**
 Tipar: SC Irimex SRL Bârlad

**Număr apărut cu sprijinul Centrului Județean pentru
 Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Vaslui**

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor aparține, în exclusivitate, autorilor.

PETREA IOSUB - In Memoriam

dr. Nicolae IONESCU

Pe 8 august 2016 a trecut la cele veșnice prestigiosul om de cultură vasluian, Petrea Iosub, profesor, doctor în filosofie, publicist, eseist, poet, care a deținut importante demnități politice și administrative în județul nostru, inclusiv funcția de inspector școlar general.

S-a născut la granița celor două județe Iași și Vaslui, în satul Coropcenii, la 20 iulie 1938. A absolvit cursurile Liceului Național din Iași, un veritabil lăcaș de cultură națională, onorat, în trecut, de figuri strălucite de oameni de știință și cultură, profesori și absolvenți, ca Petru Poni, Mihail Sadoveanu, Leon Balif, Gr. T. Popa, Petre Andrei etc. A urmat apoi cursurile Facultății de Istorie-Filosofie a Universității „Al. I. Cuza” din Iași unde a beneficiat de îndrumarea unor profesori vestiți din acea perioadă, nume de rezonanță în istoria și cultura românească: acad. Teofil Vescan (fizică și epistemologie), acad. Vasile Pavelcu (psihologie), profesorii universitari Petre Botezatu, Ernest Stere, Gheorghe Cosoi (limba latină) și Corneliu Zolyneak (genetică). S-a dovedit un student strălucit cu înclinații spre munca de cercetare.

După terminarea facultății își începe cariera ca profesor de filosofie la Liceul din Negrești și Liceul nr. 2 din Vaslui. Își susține gradele didactice la Iași, București și la Școala Pedagogică din Bârlad, în fața unor comisii prestigioase, fiind apreciat cu note maxime. Se înscrie la doctorat, coordonator fiind academicianul Alexandru Boboc, obținând titlul științific de doctor în filosofie, într-o perioadă când realmente trebuia să trudești pentru a-ți fi acordat.

Din anul 1969 îndeplinește diferite responsabilități, fiind redactor șef adjunct al ziarului „Vremea nouă”, directorul unei instituții publice de informare și documentare, șef al sectorului învățământ de stat, inspector școlar și inspector școlar general (1995-1996).

În calitate de coordonator și îndrumător al învățământului din județul Vaslui, a desfășurat o largă activitate de înnoire și modernizare a metodologiilor de lucru, de dotare a școlilor cu aparatură de informatizare a învățământului, acționând, totodată, pe linia creșterii calității și eficienței actului de instrucție și educație. A fost cooptat în Comisia națională pentru Filosofie și a participat la numeroase sesiuni științifice naționale organizate de Ministerul Educației și Învățământului.

În vederea promovării valorilor umaniste ale învățământului românesc a reînființat la Vaslui, Fundația Română „Casa Școalelor” (30 ianuarie 1996) și a fost primul director al Fundației Didactice „Ștefan

Bârsănescu”, fondată la 15 februarie 1996, având ca președinte onorific pe renumitul pedagog, prof. univ.dr. George Văideanu, recent dispărut și el (2014, *n.n.*).

Tot în direcția înființării unor instituții menționăm, în mod deosebit, Fundația științifică „Anghel Rugină” și a Liceului cu același nume, astăzi un renumit colegiu cu profil economic, realizându-se sub conducerea sa refacerea sălii de sport, a clădirii principale și construirea unui centru științific și social cu o arhitectură aparte.

Sub patronajul său, ca inspector școlar general, într-o perioadă scurtă de timp s-au consolidat numeroase obiective: Casa Personalului Didactic, sediul Inspectoratului Școlar, liceele „Gh. Roșca Codreanu” din Bârlad, „Mihail Kogălniceanu” Vaslui, numeroase școli generale și grădinițe de copii.

Om cu o mare mobilitate spirituală, a știut să atragă în efervescenta culturală a orașului mari personalități ale științei și culturii române, în prim plan situându-se academicianul Anghel Rugină, de care a fost legat afectiv. Scrisorile sale cu renumitul om de știință reliefează aprecierea de care s-a bucurat totdeauna profesorul Petrea

Iosub din partea academicianului Anghel Rugină.

Pe lângă activitatea didactică, s-a remarcat în cercetarea științifică și a fost un publicist renumit. Era prezent în presa locală și centrală cu intervenții de substanță. A publicat numeroase studii, eseuri, comunicări științifice în revistele „Cronica”, „Contemporanul”, „Academia”, „Ethos”, „Economistul” etc. A fost directorul revistei „Ethos”, înființată la inițiativa sa.

A publicat importante lucrări de larg interes științific și cultural: „Județul Vaslui-File de monografie”, București, 1972; „Vaslui-monografia Județului”, Editura Sport-Turism, București, 1980 (în colaborare cu profesorul Aurel Zugravu); „Fragmentarium”, vol. I – II, dialoguri și eseuri filosofice, Editura Thalia, Vaslui, 1998, 1999; „Elemente de arheologie metafizică”, Iași, 1999; „Sechestrați în tranziție”, publicistică, Ed. Thalia, Vaslui, 2002, „Vraja tăcerii prin vreme”, poezii, Ed. Thalia, Vaslui, 2001 etc.

Prin întreaga activitate didactică și comportamentul adecvat omului de la catedră, profesorul Petrea Iosub rămâne un nume de referință în istoria învățământului și culturii vasluiene. O boală neiertătoare îl răpește fulgerător din mijlocul nostru, însă profesorul și omul Petrea Iosub, va rămâne totdeauna în memoria foștilor elevi, a colegilor de la Inspectoratul Școlar Județean Vaslui și Colegiul Economic „Anghel Rugină”, a tuturor celor care l-au cunoscut.

Dumnezeu să-l odihnească în pace !

